

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 10.

Lördagen den 27 Februari.

Kl. 7 e. m.

fortsattes, under Herr vice Talmannens ledning, behandlingen af de å föredragningslistan för denna dag uppförda ärenden.

§ 1.

I ordningen förekom Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 3), angående förslag om öfverflyttning på kommunalnämndens ledamöter af den skyldighet, som nu åligger sexman, att vid mantalsskrifning närvara.

Utskottet hade, beträffande den motion i berörda syfte, som afgifvits af Herr *A. P. Andersson*, uti detta utlåtande hemställt, att motionen ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan ärendet nu blifvit hos Kammaren föredraget. anförde motionären

Herr *A. P. Andersson*: Då jag väckte min motion, ansåg jag syftemålet med densamma vara godt och jag trodde motionen i alla händelser ganska oskyldig. På den ort jag tillhör hafva sexmännen ingen annan befattning än att närvara vid mantalsskrifningarne; allt annat skötes af kommunalnämnden, och för det mesta blir det sexmännens sorgliga lott att böta för uteblifvande. Under sådana förhållanden har jag ansett, att detta deras åliggande att bevista mantalsskrifningen allt för väl kunde uppdragas åt kommunalnämnden.

Utskottet har emellertid afstyrkt motionen på tvänne skäl: *det ena*, att sexmans uppgift vid mantalsskrifningarne icke vore att meddela upplysningar, utan fast hellre att upprätthålla ordningen, och *det andra*, att vid 1871 års riksdag en motion väcktes i samma syfte, hvilken föranledde en skrivelse till Kongl. Maj:t, derpå svar ännu ej afgifvits.

Nu trodde jag, att Riksdagen skulle kunna afgöra denna fråga utan att besvara Kongl. Maj:t med skrivelse, ty då kom-

Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 10.

munalnämnden i allt fall är närvarande vid mantalsskrifningen, borde denna myndighet kunna åtaga sig sexmännens i fråga varande bestyr. Jag vill dock icke framställa något yrkande, ehuru jag beklagar, att Utskottet lemnat min välmenande motion utan något afscende.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 2.

*Om kollekt-
och stamboks-
medels upphö-
rande.*

Föredrogs Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts Ut-låtande N:o 2 (i samlingen N:o 4) angående underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t om vidtagande af åtgärder i syfte att upptagandet af kollekt- och stamboksmedel måtte upphöra.

Uppå anförda skäl hade Utskottet hemställt att förslaget om aflåtande af en sådan underdånig skrifvelse, som nyss är omförmäld, icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af

Herr Ivar Månsson: Jag har varit öfvertygad sedan länge om det olämpliga och otidsenliga i denna inrättning att upptaga kollekt- och stamboksmedel. Jag har också rådfört mig med flera personer i ämnet och fått min öfvertygelse derutinnan stadgad, innan jag inlemnade min motion. Denna öfvertygelse hyser jag fortfarande och är icke af Utskottets betänkande deruti rubbad.

Jag ber derföre att få med några ord genomgå betänkandet och framställa de anmärkningar deremot, hvartill jag kan finna mig befogad.

Utskottet erkänner kollekts upptagande i huf under pågående gudstjenst vara störande och olämpligt, men anser, att kommunerna sjelfva böra ordna sättet för medlens uppbärande, t. ex. genom utsättande af bäcken vid kyrkodörrarne. Detta kan visserligen vara riktigt med afscende å kollektmedlen, men, hvad stamboksmedlen beträffar, kunna dessa icke, efter min åsigt, lämpligen uppsamlas i bäcken, utan måste sådant ske på annat sätt, antingen genom upptagandet af en viss afgift utaf hela kommunen, eller också måste dessa medel uppbäras genom att gå omkring med stamboken och uppsamla en slant här och en der. Bestämmer man sig för det första sättet, nemligen att upptaga en viss afgift af hela kommunen, så blir afgiften icke frivillig, utan tvungen. Detta om stamboken.

Hvad åter beträffar kollekterna, så, om dessa skola uppsamlas i bäcken, blir det nödigt antingen att ett par personer stå vid bäckenet och se efter, huru mycket der inlägges, eller också att bäckenet är tillslutet, så att slantarne släppas ned liksom i en sparbössa, och då kollekten är slut, skall någon räkna slantarne, hvilket, efter hvad jag tror, åligger pastor och kyrkovärdar. Detta är mycket obchagligt, i synnerhet som hela kollekten ofta nog

uppgår till endast 30 å 40 öre. Jag anser således detta sätt att gå till väga i hög grad olämpligt.

I afseende på kostnaderna föreslår Utskottet en annan utväg än den, som nu förefinnes, eller att medlen skola insändas af pastorerna till kontraktsprostarna och af dessa sedermera direkte till vederbörande, för hvilkas räkning insamlingen skett. Detta är mycket bra, ty då slipper man från den procent konsistorie-notarierna ega att uppbära å medlen; men jag undrar, om man kan ålägga kontraktsprostarna detta besvär, och om icke ett sådant åtgörande skall föranleda till anvisande af särskild ersättning till dem. Det måste väl också erkännas att, om man fått ihop en kollekt på 30 öre eller så omkring — den uppgår i de flesta fall icke till en krona — det skulle blifva alltför besvärligt att sända dessa pengar i bref, som väl måste rekommenderas, då man icke numera lärer få skicka medlen i den s. k. proslådan. Jag tror, att detta blefve alltför dyrt i proportion till brefvens innehåll, och att det följaktligen skulle vara mycket olämpligt.

Vidare har Utskottet sagt, att det icke vore otidsenligt eller med det allmänna bildade begreppet oförenligt att medelst kollekt eller stambok uppsamla hvad den allmänna eller enskilda välgörenheten erbjuder, då ganska betydliga belopp ofta inkomma genom dessa kollekt. Ja, jag kan visserligen icke säga, huru betydliga dessa belopp äro, men jag tror dock att, om man sammanräknade dem öfver hela landet, de icke skulle öfverstiga ett par eller tretusen kronor.

Och om man nu äfven antager, att på detta sätt ett icke så obetydligt belopp kan hopsamlas, så kommer sig väl detta hufvudsakligen deraf, att då inom församlingarne kollekt- eller stamboksmedel upptagas, tycker en del personer, att något måste lemnas från församlingen och därför gifva de, men vanligtvis blir det nästan alltid samma personer, som få bidraga, under det andra, ofta de mera förmögna, draga sig undan. Men jag frågar: kan det vara rätt att sålunda nästan alltid samma personer skola gifva till sådana ändamål, äfven om det ej skulle för dem stiga till några högre belopp? Jag tror att det vore rättare, att, sedan Kongl. Maj:t pröfvat vigten af de behof, hvartill medlen skola användas, Kongl. Maj:t gjorde framställning till Riksdagen om beviljande af anslag till ändamålet. Som det nu är, så tror jag ej att det är svårt att af Kongl. Maj:t få tillstånd till upptagande af en kollekt. Om man söker, så får man vanligen sådant tillstånd, och detta uppmuntrar många till att försöka sin lycka.

Om man skulle önska att gifva ett större bidrag för något ändamål, som man finner mera behöfligt, t. ex. för de fattige studerande inom stiftet, hvilken kollekt hvarje år upptages, så vill man dock icke gerna lägga någon större summa i kollekten, emedan man icke är säker på hvart medlen taga vägen. Jag har åtminstone aldrig sett några räkenskaper eller redogörelser för sådana medel. Kanske dock att denna uppfattning, att någon kontroll å kollektmedlen ej finnes, icke är riktig, men då hoppas jag

Om kollekt-
och stamboks-
medels upptagande.
(Forts.)

Om kollekt-
och stamboks-
medels upphö-
rande.
(Forts.)

att någon af Utskottets ledamöter vill upplysa mig, om någon redogörelse för kollektmedlen är föreskrifven. Detta vore intressant att få veta, ty när man ger en gifva, ville man väl gerna hafva reda på, hvart den tager vägen.

Vidare har Utskottet, såsom skäl för afslag å min framställning, tagit sig före att säga något, som jag i min motion visserligen påpekat, men endast i syfte att dermed göra en antydning, att de, som vore i behof af hjälp och der en sådan verkligen tarvades, hade att vända sig till Kongl. Maj:t och Riksdagen, och sålunda ej skulle behöfva blifva försatte i nöd eller svårare belägenhet. Utskottet har nemligen sagt, att Kongl. Maj:t skulle, i händelse mitt förslag ginge igenom, blifva öfverhopad med en mängd göromål. Jag skall taga mig friheten att visa, huru detta i sjelfva verket kommer att slå sig ut. Jag har från Ecklesiastik-departementet fått en uppgift på de kollekter, som vanligen få upptagas, och deraf finner man, att dessas borttagande ej skulle, enligt min åsigt åtminstone, framkalla många särskilda framställningar till Kongl. Maj:t om nödiga medels erhållande.

Den första kollekten på förteckningen är den, som jag nyss i förbigående omnämnde, nemligen kollekten för *fattige studerande*. Jag erkänner, att detta är en sak, som bör understödjas, men jag tror, att det bör ske på annat sätt. Vidare förekommer en kollekt till *byggnadskassan inom hvarje stift*. De medel, som till detta ändamål erfordras, anser jag dock lämpligare böra efter ansökning hos Kongl. Maj:t samt Riksdagens pröfning beviljas. I förteckningen följer derefter en kollekt till *sjömanshusen*. Detta är en institution, som jag anser vara väl värd att hjälpas och böra af Riksdagen understödjas, men icke tror jag, att många ansökningar från sjömanshusen skola inkomma till Kongl. Maj:t. Vidare upptagas förteckningen en kollekt till *ecklesiastikverket i lappmarken*. Icke kommer väl detta att göra någon framställning till Kongl. Maj:t. Vidare står här antecknad en kollekt anslagen till *la-arettan i riket*. Jag undrar, om det icke är Riksdagen och landstingen, som böra tillgodose dessa välgörande inrättningar och förse dem med nödiga medel. De kollekter, som pläga upptagas för detta ändamål, lemna — skulle jag tro — just icke så lysande resultat, och därför torde deras borttagande icke heller hafva stor verkan. Kommer så en kollekt för *vaccinationens befrämjande*, äfvensom en till *institutet för döfstumma och blinda*. Dessa inrättningar böra, enligt mitt förmenande, jemväl understödjas af Riksdagen och landstingen. Kollekterna för *missionsverkets understödjande* och till *bibelsällskapet* komma härnäst i ordningen. Deras borttagande kan väl icke komma att göra Kongl. Maj:t mycket besvär. Härefter komma de *konsistorienotarierna* tillagda kollekter, hvilka väl kunna saklost indragas, ty ett understöd åt nämnde tjänstemän, lemnadt på detta sätt, är väl alldeles olämpligt. Jag tycker åtminstone, att detta är ett egendomligt sätt att aflöna tjänstemän. Enahanda lärer förhållandet vara med konsistorie-amanuenserne, af hvilka en del hafva tre och ända till fyra kollekter årligen. Dessutom är

en kollekt anslagen till *svenska sjömanskyrkan i Antwerpen*; en annan till *lutherska kyrkan i Chicago* och en till *svenska kyrkan i Paris*. Jag har intet emot att understödja dessa stiftelser, men i ty fall anser jag dock, att Riksdagen bör dertill lemna medel. Då nu, innan dessa medel, vare sig genom kollekt eller stambok, få upptagas, sådant måste underställas Kongl. Maj:ts pröfning och medgifvande, så torde Utskottets ledamöter nödgas medgifva, att besväret ej blir större för Kongl. Maj:t, om det öck skulle blifva det för Riksdagen.

Om kollekt-
och stamboks-
medels uppö-
rande.
(Forts.)

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, får jag yrka bifall till min motion samt afslag å Utskottets hemställan; och om jag också icke skulle lyckas vinna bifall till mitt förslag nu, då det är väckt för första gången, så hoppas jag dock, att i en snar framtid frågan skall blifva löst på det sätt jag föreslagit.

Herr Johannes Larsson: Beträffande den förre talarens andragande om bruket att medelst kollekt eller stambok uppsamla hvad den allmänna eller enskilda välgörenheten frivilligt erbjuder, så förstår jag verkligen icke, hvarföre föreliggande utskottsbeslut framkallat så mycket klander, helst Utskottet gillat hans åsigt derutinnan, att kollektmedel icke böra insamlas med häf utan medelst ett bäcken, deri hvar och en efter behag kan nedlägga sitt bidrag. Man må hysa hvilka åsigter man vill om den allmänna och enskilda välgörenheten äfvensom om sättet att lemna den tillfälle att visa sig, så bör man väl ändock, då man söker att åstadkomma en förändring i det bestående, tillika åsyfta en förbättring, men jag får verkligen erkänna, att jag icke vet, hvori denna förbättring skulle bestå, om man tillämpade det sätt motionären föreslagit.

Följden deraf skulle, enligt min öfvertygelse, endast blifva den, att en dyrbar tid tages i anspråk för Regering och Riksdag, och de behöfva sin tid allt för väl, för att besväras med dylika saker af mindre vikt.

Hvad åter stamboksmedlen beträffar, har Utskottet i sin motivering visat, att deras upptagande på förut brukligt sätt icke, såsom motionären påstått, är med "senare bildade begreppet" om aflemnande af allmänna och enskilda bidrag oförenligt. På dessa af mig nu anförda skäl yrkar jag bifall till Utskottets hemställan.

Herr Åke Andersson: Jag får yrka återremiss af detta betänkande, emedan jag icke kan dela motionärens åsigt och ej heller det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag vill vara med motionären så långt, som att få bort den gamla oseden, att klockaren skall gå omkring i kyrkan och samla kopparslantar i häfven. Men jag kan icke vara med om att sätta en gräns för den allmänna välgörenheten. Det kan nog finnas, såsom den ärade motionären sagt, många kollekter af ringa värde, och jag vill ingalunda inlåta mig på det området att afgöra, hvilka af dem äro nyttiga eller ej.

Om kollekt-
och stamboks-
medels upphö-
rande.
(Forts.)

Men det anser jag, att den allmänna välgörenheten bör fritt få göra sig gällande, så långt den kan.

Här har talats om, att det ej skulle vara värdt att besvara Kongl. Maj:t med skrivelser i en mängd ärenden af ringa vigt. Detta ärende kan väl möjligen också af mången anses vara af ringa betydelse, men icke desto mindre anser jag, för min ringa del, det vara af icke så obetydlig vigt att söka förekomma, det andakten under gudstjensten blir störd. Jag skulle därför önska, att frågan blefve återremitterad i syftning att Utskottet toge i öfvervägande, huruvida det icke voro lämpligt att genom en skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att förbud utfärdades för klockaren att gå omkring med häfven under gudstjensten för kollektmedels upptagande och att tillses måtte, huruvida icke samma ändamål kunde vinnas på annat sätt, såsom t. ex. genom bäckens utsättande vare sig inom eller utom kyrkan.

Herr Abraham Rundbäck: Hvad de så kallade *stamboksmedlen* angår, anser jag, att Utskottet förfarit fullt riktigt, då det afstyrkt motionärens förslag om deras afskaffande.

Det har af ålder varit en from sed i vårt land, att, när en fattig församling behöft medel för uppbyggandet af ett Guds hus, hela svenska församlingen bidragit dertill med en skärf, och jag håller före, att denna sed bör kvarstå.

Skulle åter, såsom motionären föreslår, fattiga församlingar hänvisas att för sina kyrkobyggnader söka hjälp af staten, så skulle detta, såsom äfven redan af en talare blifvit anmärkt, vålla mycken tidspillan både för Regeringen och Riksdagen, samt derjemte hos den senare icke liten vigilans. Ty det kan man taga för gifvet, att den riksdagsman, som hade en dylik ansökning om statsunderstöd från någon församling inom sitt kommittenskap hvilande på Riksdagens bord, skulle göra allt hvad han kunde för att därför vinna Riksdagens bifall. Och om det så lyckades att emellanåt bereda enskilda församlingar hjälp af staten för kyrkobygge, skulle detta äfven lätt kunna leda derhän, att församlingarne sjelfva icke funno sig sporrade att i förväg göra nödiga sammanskott eller vidtaga andra förberedande åtgärder med materialiers anskaffande och framforslande. Ty då deras ansökan ju skulle ega desto bättre utsigt till framgång, ju sämre ställningen vore, så skulle de med hit inställa alla förberedande åtgärder och uppoffringar å egen sida, tills de fått se, hvilken framgång deras ansökan om statsbidrag erhållit. På grund häraf anser jag, att de medel, som insamlas för ifrågavarande ändamål, böra fortfarande insamlas på sätt hittills skett.

Hvad åter *kollekterna* angår, så äro åtskilliga af dem af den natur, att de böra utgöras just af församlingen och vara frivilliga. En sådan kollekt är t. ex. den sist påbudna: för hednamissionens befrämjande. Sedan nemligen kyrkomötet å svenska församlingens vägnar förklarar denna mission vara en församlingens angelägenhet, följer tydligt, att just församlingen bör dertill lemna

frivilliga bidrag. Enahanda är förhållandet med diverse andra kollektor såsom för bibelspridningen, för döfstummas och blindas undervisning med flera.

*Om kollekt-
och stamboks-
medels upp-
hörande.
(Forts.)*

Emellertid kan jag icke underlåta att i ett visst hänseende gifva motionären rätt. Det finnes nemligen kollektor, hvilka utgå till ändamål, som ej med skäl kunna rubriceras såsom välgörande, utan för ändamål, om hvilka det tillhör landstingen och staten att draga försorg. I Wexjö stift t. ex. finnas tvänne kollektor, anslagna till konsistorienotarien, emedan hans lön är mycket ringa, och nog borde väl denne tjänsteman få sitt tillskott från ett annat håll än från den svenska församlingen. Likaså utgå tvänne kollektor till amanuensen vid domkapitlets expedition, och med dem torde väl vara samma förhållande. Jag vill tillägga, att någon kollekt för sjukvården och lasaretten i länen numera icke heller synes behöfva upptagas, sedan vi i landstingen fått en institution, som i hvarje län skall draga försorg om denna angelägenhet. Af de skäl, jag här anfört, vill jag fördenskull gerna förena mig med den siste ärade talaren om yrkande af återremiss i syfte att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att kollektor för sådana ändamål, hvilkas ombesörjande tillhör staten och landstingen, måtte upphöra och ersättning därför beredas vederbörande.

Herr Adlersparre: När jag begärde ordet var det för att besvara några anmärkningar, som den förste ärade talaren, motionären i frågan, riktade mot Utskottets utlåtande. Då emellertid hans sedermera blifvit från mera än ett håll besvarad, har jag icke något vidare att tillägga, emedan det icke kan falla mig in att upprepa hvad andra sagt. Dock vill jag nämna, att Utskottet behandlat motionen, sådan den var, och till bevis derpå ber jag att få uppläsa klänmen i densamma, så lydande, «att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t genom en underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att upptagandet af kollekt- och stamboksmedel måtte upphöra.»

I sin motivering yttrar motionären, att det riktigaste vore, att Kongl. Maj:t och Riksdagen bestämde, hvilka medel skulle anslås till de ändamål, för hvilka kollekterna nu utgå. Det kan ju icke vara möjligt annat än att, om ett sådant förbud för upptagande af kollekt blefve utfärdadt, skulle följden blifva ett fullkomligt motionsflöde. Det var många rubriker, motionären uppläste. Men under hvarje rubrik kunde tjogtals med motioner upptagas, och Riksdagen blefve härigenom öfverhopad med en mängd dylika göromål, hvilket väl torde lända hvarken till enskildt eller allmänt bästa.

Den ärade representanten på skånebänken ville, att utlåtandet skulle återremitteras, för att Utskottet skulle föreslå en underdånig skrifvelse med anhållan om utfärdande af förbud för klockare att under gudstjenst gå omkring med håfven i kyrkan. Jag hemställer dock, huruvida icke hvarje församling redan eger

*Om kollekt-
och stamboks-
medels upp-
hörande.
(Forts.)*

rätt att låta de ifrågavarande medlen uppsamlas på det sätt, som den anser lämpligast.

En sådan anledning till återremiss förmodar jag alltså icke af Kammaren godkännes. Jag har ej vidare att tillägga, än att jag yrkar bifall till Utskottets utlåtande.

Herr Jöns Rundbäck: Denna fråga synes vid första påseendet ganska enkel, men sannerligen, sannerligen, den är det icke.

Vi hafva här tvänne ämnen att taga i betraktande, nemligen angående stamboks- och kollektmedel samt sättet för deras uppbärande. Låtom oss nu först se på stambokens historia från början till slut.

Vi tänka oss då en församling, som behöfver bygga en kyrka. Den inlemnar då till konsistorium en till Kongl. Maj:t stäld ansökning om bidrag dertill, hvilken ansökning insändes af konsistorium med eget utlåtande till Kongl. Maj:t. Lemnar då Kongl. Maj:t sitt bifall, kommer saken åter inför konsistorium, som låter trycka 3,000 stamböcker, eller en för hvarje församling utom Gotland, der man går till väga på annat sätt. Sedan skickas stamböckerna till vederbörande kontraktsprostar, hvilka lägga dem i de beryktade klockarväskorna, hvarefter klockaren får gå omkring med dem. Antager man, att hvarje klockare har en mil till nästa församling och att han skall tillbaka samma dag, måste han följaktligen tillryggalägga 2 mil på dagen, hvilket blir ungefär en dagsresa. Så komma stamböckerna till kyrkoherdarne och lemnas af dem till sexmännen. Antager man nu att det är 3,000 församlingar, uti hvilka stamböckerna skola gå omkring, och att i hvarje församling finnas 3 sexmän, ha vi då församlingarnes antal i landet uppgår till 3,000 genast 9,000 sexmän. Gör nu hvarje sexman ifrån sig sitt arbete på en dag, och uppskattar man hans arbete till det ringa beloppet af 1 krona, uppkommer deraf en summa af 9,000 kronor. Läger man härtill hvad som åtgår till 3,000 klockare för deras besvär, ökas summan till 12,000 kronor. Men nu skola stamböckerna tillbaka samma väg, som de kommit, och antager man, att detta kostar lika mycket, har man der en ytterligare summa af 3,000 kronor, eller tillsammans 15,000 kronor.

När nu stamböckerna kommit tillbaka till konsistorium, tager Notarien sin procent, och så öfversändas medlen rekommenderade till den församling, för hvilken insamlingen skett, och som på sådant sätt erhåller cirka 2,000 kronor.

Allt detta har således denna uppbörd kostat utom allt det besvär, som åsamkats Konsistorium, Konungens Befallningshafvande, Kongl. Maj:t och hela den öfriga raden.

Men, säger Utskottet, detta kunna ju församlingarne ordna på ett annat sätt. Ja, detta ginge nog för sig, om man derom komme öfverens och om man ville öfvertråda gällande lag och författning. Man kan ej, enligt gällande kommunallag, utdebitera några sådana frivilliga afgifter, icke ens med ett öre, ehuru jag vet, att man i många församlingar öfvertrådt lagen i detta fall.

Detta angående stamboksmedlen. Jag öfvergår nu till kollektmedlen. Man säger, att det ej vore nödvändigt insamla desamma genom huf, utan att bäcken dertill kunna begagnas. Ja, så har man också gjort på många ställen, ty det behöfs blott, att församlingen derom fattar beslut, då ju ingen författning föreskrifver att insamlingen skall ske medelst huf. Men besväret, som förorsakas öfver hela landet, är ju alltid detsamma, och man har ju exempel på att kollekten ofta ej utgör mera än 4 öre. Se vi nu på kollektmedlens historia, så finnas sådana anslagna för olika ändamål, såsom för fattige studerande. Men gifver ej Riksdagen till akademier och elementarläroverk anslag, tillräckligt stora för att göra en sådan särskild uttaxering obehöfzig? I Göteborg t. ex. erhålla studerande, så snart de komma i öfste klassen, ensamt af Hvitfeldtska stipendiefonden ett årligt bidrag af 300 kronor, för att ej tala om andra stipendier. Hvad göres då behof af några kollekter till detta ändamål? Så är äfven förhållandet med kollekten till byggnadskassan för elementarläroverken i den eller den staden. Riksdagen har frikostigt beviljat anslag till elementarläroverksbyggnader, och ändock skola dylika offer anses behöfliga. Hvert man emellertid kastar sin blick, har man andra sätt för behöfliga medlens insamlande? Att sådant skall ske genom kollekter är blott en gammal tradition; man har ansett det vackert och snällt, och så gör också jag, men derföre är ej sagdt, att detta sätt att hjälpa är det lämpligaste, utan bäst torde väl vara att gifva offentligen de bidrag, som för ena eller andra ändamålet äro nödvändiga. Motionären har således, efter min tanke, ganska mycket, som talar för hans förslag och jag skulle önska bifall dertill. Utskottets motivering synes mig emellertid ej tillräckligt uttömmande; det har ej vid motionen fäst det afseende, som den verkligen förtjenar, och har ej tagit tillräcklig hänsyn till de lagar och författningar, som gälla i detta fall; med ett ord, Utskottet har ej så grundligt, som önskligt varit, behandlat motionen i fråga.

Man har sagt, att insamlandet af kollektmedel numera, sedan klockareposterna blifvit ersatta med fribrefsrätten, ej kosta något. Detta har sin särskilda egendomliga historia. Regeringen har sagt, att klockareposten skulle upphöra och i stället medgifvit kyrkoherdarne fribrefsrätt — i kyrkolagen kvarstår dock stadgandet om klockareposten — och Kongl. Maj:t har nästlidet år utfärdat skrifvelse i detta ämne till konsistorierna i riket att inkomma med yttrande huru denna angelägenhet bör ordnas. Ett af dessa konsistorier har då meddelat, att inom stiftet vore erforderligt inrätta ej mindre än 70 nya poststationer för reformens utförande. Är sådant en småsak? Sammerligen är denna post lika betungande, som någonsin kronobrefbäringen, och klockarnes betrielse från denna börda behjertades ock af Riksdagen, men då man kom till det praktiska utförandet, visade sig att saken ej låte realisera sig; och klockareposten får dertföre fortfarande gå från Haparande till Ystad.

*Om kollekt-
och stamboks-
medels upp-
härande.
(Forts.)*

Om kollekt-
och stamboks-
medels upp-
hörande.
(Forts)

Annorlunda är det ordnad på Gotland. Der finnas inga stamböcker från rikets öfriga kyrkor, liksom vid dem inga finnas för Gotland. Hvarje stift kunde ju ha sin stambok för sig. Just derföre, att detta gamla uppbördssätt är väl mycket föråldradt bör frågan af Kammaren behjertas. Lätt sak är det att afskaffa stamböckerna och lätt sak att expediera en motion. På det emellertid Utskottet må få tillfälle att närmare skärskåda hithörande omständigheter, förenar jag mig med dem, som yrkat utlåtandets återremitterande till Utskottet.

Herr A. Staaff: Oaktadt den föregående talarens lifliga föredrag har jag ej ännu kunnat öfvertygas, att ett godkännande af motionärens förslag i ämnet skulle vara af behovet påkalladt och yrkar derföre bifall till Utskottets utlåtande på de skäl, detsamma anfört. Jag kan nemligen ej annat än anse orätt att beröfva församlingarne dessa tillfällen att utöfva en kristlig välgörenhet och är för öfrigt förvissad, att då Kongl. Maj:t kan fritt pröfva behovet af de allmänna, och församlingarne behovet af de enskilda kollekterna, många af dem, såsom obehöfliga, skola efter hand falla bort. Det är väl sant, att ofta uppgå kollektmedlen öfver hela riket till endast 2 å 3,000 kronor, men att derföre anse dem olämpliga eller alls icke motsvara det ändamål, hvartill de äro afsedda, kan jag ej finna vara riktigt. Många fattigare församlingar på landet äro glada öfver och emottaga med tacksamhet dylika tillskott för en behöflig kyrkobyggnad, äfven om bidragen ej äro så synnerligen stora. Och skulle det vara lämpligt att i så hög grad för Riksdagen öka massan af ärenden och utgifter, som blefve en naturlig följd af antagandet utaf motionärens förslag? Hvad för öfrigt angår anmärkningen mot sättet att med haf insamla kollektmedlen, såsom störande andakten och derför mindre ändamålsenligt, står det ju hvarje församling fritt att antaga ett annat sätt för medlens insamling. Hvarken kyrkolagen eller någon allmän författning innehåller bestämmelser, som utgöra hinder härför. Och om församlingarne besluta användandet af bäcken för detta ändamål, kan jag ej finna, att andakten behöfver på något sätt störas för kollektens skull. Jag vill emellertid ej längre upptaga Kammarens uppmärksamhet, utan yrkar bifall till Utskottets utlåtande.

Herr Johan Jönsson: Jag har icke mycket att tillägga efter den siste talarens anförande. Ej heller jag har mig bekant något lagrum, som förbjuder församlingarne att sjelfve bestämma sättet för upptagande af de frivilliga bidragen, vare sig genom att gå omkring med hafven eller att utsätta ett bäcken uti utgången från kyrkan, hvilket sistnämnda jag sett begagnas i Stockholm. Och att förbjuda sjelfva kollekten vore detsamma som att förbjuda den allmänna välgörenheten, som dock motionären visat vara nödvändig för dylika ändamål; och följden blefve ingen annan, än att församlingarne finge vända sig till Riksdagen med begäran om bidrag till sina kyrkobyggnader o. d. Och hur sådana frågor, der ortintressen

göra sig gällande, blifva behandlade vid riksdagen; huru sådana framställningar på sin höjd kunna hafva utsigt till framgång der genom gemensam votering Kamrarne emellan, det torde icke vara för många obekant.

Jag vill derföre, att man icke må hindra församlingarne att vädja till den allmänna välgörenheten genom kollekt. I städerna finnas andra medel dertill, nemligen genom upprop i tidningarne, genom listors utläggande i boklädor m. m. Dessa utvägar äro dock icke tillgängliga för landsorten.

Hvad stamböckerna vidkommer och Hr Jöns Rundbäcks beräkning, att deras kringbärande skulle medföra en uppoffring af 9,000 sexmäns- och 3,000 klockare-dagsverken, så kan jag icke finna huru han kunnat komma till ett dylikt resultat. I min hemort åtminstone begagna vi hvarken klockare eller sexmän för ändamålet, utan anslår kommunen der en viss summa till hvarje stambok.

Jag yrkar bestämdt bifall till Utskottets framställning.

Herr Gumælius: Efter de sakrika anföranden, som här hålits, dels af motionären och dels af bröderna Rundbäck, hvilka betraktat frågan från olika synpunkter, vill det förefalla mig, som skulle det föreliggande utlåtandet vara moget för återremiss. Då jag emellertid hört ett par talare motsätta sig ett sådant beslut, ber jag att för min ringa del få framställa yrkande i dylik syftning. Jag föreställer mig, att Utskottet för en förnyad ompröfning skall hafva en ganska god ledning af hvad som under öfverläggningen blifvit anfördt, likasom det torde vara särdeles lämpligt, att Utskottet lemnas tillfälle att genomgå, undersöka, sofa och tillgodogöra sig detta rika material. Men jag har ett ytterligare skäl till en återremiss. Utskottet har nemligen försigtigt förbigått frågan om den procent af ifrågavarande uppbörd, som, enligt gällande bestämmelser, nu skall utgå till de tjänstemän, hvilka hafva att med densamma taga befattning. Utskottet har visserligen i sin motivering antydtt möjligheten af en sådan anordning, att de insamlade medlen insändas af pastorerna till kontraktsprostarne och af dessa sedermera direkte till vederbörande, för hvilkas räkning insamlingen skett, och Utskottet föreställer sig, att en skrifvelse till Kongl. Maj:t i sådant syfte otvifvelaktigt skulle leda till målet, hvarigenom de obehagliga afdragen undvekes. Detta är godt och väl. Men Utskottet har icke närmare upplyst, hvilka, enligt Utskottets åsigt, vore rätte vederbörande för att göra en dylik framställning. Då nu motionären just föreslagit en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, och Utskottet ansett en sådan skrifvelse lämplig, må det väl synas något besynnerligt, att Utskottet ändock kommer till det slut, att från Riksdagens sida ingenting bör åt saken göras.

Dels för att bereda Utskottet tillfälle att taga i öfvervägande hvad under öfverläggningen här förekommit och dels äfven för att bringa nödig öfverensstämmelse mellan Utskottets i nämnda afseende nu uppställda premiss och konklusionen i Utskottets framställning, förenar jag mig således med dem, hvilka yrka återremiss af utlåtandet.

Om kollekt-
och stamboks-
medels upp-
hörande.
(Forts.)

Om kollekt-
och stamboks-
medels upp-
hörande.
(Forts.)

Herr Dickson: Jemte det jag tillstyrker bifall till hvad Utskottet hemställt, ber jag att få göra Kammaren en vördsam erinran. Man måste samnerligen anse sig hafva särdeles godt om tid här, eftersom en dylik småsak kan göras till föremål för en vidlyftig öfverläggning, under det vi likväl, om vi kasta en blick på föredragningslistan, se, att vi hafva långt viktigare ärenden att afgöra i afton. Att den ena gången i en kort handvändning slumpa bort millioner möjligen, och den andra uppföra en lång tid på en småsak, det anser jag vara att «sila mygg och svälja kameler.»

Vår tid borde upptagas af statens allmänna angelägenheter. Det ligger ingen missaktning för enskilda ledamöter af Kammaren till grund för mitt yttrande, men jag måste anse dylika debatter i småsaker för en verklig misshushållning med statens tid och statens utgifter, ty Herrarne böra betänka, att hvarje timme använd på detta sätt kostar ganska betydligt i arvoden och tryckkostnad, m. m. men Jag slutar med att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Adlersparre: Ehuru jag till fullo instämmer med den siste ärade talaren uti hans yttrande om långa diskussioner, så nödgas jag åter begära ordet med anledning af de Herrars yrkande om återremiss, hvilka förmena, att Utskottet underlåtit vidröra det »besvärliga sättet», — såsom representanten på göteborgsbänken uttryckte sig — hvarmed den insamlade kollekten sedermera expedierades. Jag anhåller att i herrarnes minne få återföra, det motionen icke föreslår annat, än en underdånig skrifvelse i syfte att kollekter böra upphöra. Skall återremiss ega rum, bör den alltså åtföljas af ny motion, uti hvilken föreslås förenklade åtgärder för kollekters expedierande efter insamlingen. Den frivilliga barmhertigheten kan aldrig vara otidsenlig, och derom har Utskottet uttalat sin åsigt. Jag anhåller fortfarande om bifall till utlåtandet.

Herr Törnfeldt: Denna fråga rör kaplanernas lönevillkor, ty det är deras rätt att uppbära kollekt på de tre stora högtidsdagarne till dess lönereglering blifvit genomförd, hvilket, i anseende till hindrande lönekonvention, ej inträffar för mig förr än år 1899. Kollekten har för mig i allmänhet inbringat 16 kronor om året, men för ett par år sedan beslöt församlingen att borttaga häfgången och satte i stället bäcken vid kyrkdörrarne, och sista julhelgen fick jag i bäcken 41 öre. Jag är betänkt på att öfverlemna min lagliga kollekträtt till dödgräfvaren; men jag vill icke derföre borttaga alla kollekterna. Allt hvad som går till fromma ändamål må få vara och uppbäras med häfven. Kan Guds ära blifva störd derigenom att man under gudstjensten uppsamlar en skärf t. ex. för att sprida det kristna ljuset till dem, som sitta i mörkret och dödsens skugga? Är icke sådant i sig sjelft en gudstjenst, en from och moralisk öfning? Jag tror icke att någon rätt tänkande skall kunna stöta sig deröfver. Men förändrar man sättet för kollektens insamlande, borttager häfven och utsätter bäcken, så blir det — intet. Jag yrkar återremiss för att få utrönt, hvilka

kollektur som i egentlig mening åsyfta fromma ändamål, och att dessa ensamt må få uppbäras med hafven.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med derunder gjorda yrkanden, framställde Herr vice Talmannen proposition dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på återremiss, dels jemväl på afslag; och som den förstnämnda af dessa propositioner blef med öfvervägande ja besvarad, hade alltså Utskottets förslag af Kamraren bifallits.

§ 3.

Skedde föredragning af Banko-Utskottets Memorial N:o 5, med hemställan om eftergift af Registratören vid afdelningskontoret i Göteborg F. W. Hammarströms betalningsskyldighet till Riksbanken för återstoden af sexton emot falska lånehandlingar till N. Bengtsson utgifna lån.

*Om eftergift af
inbetalnings-
skyldighet för
falska låne-
handlingar.
(Forts.)*

Enligt Utskottets i detta memorial framlagda förslag, skulle bemälda tjänsteman befrias från den honom genom inlemnareansvarighet ådragna skyldighet att inbetala 2,981 kronor 54 öre, utgörande oguldna beloppet af ofvanberörda sexton i memorialet uppräknade lån.

Mot Utskottets hemställan hade reservation afgifvits af Herrar Gumælius, Lyttkens, Ola Månsson och C. I. Bengtsson som, med hänsyn till hvad Riksdagen senast beslutit rörande afskrifningar i likartade fall vid Göteborgskontoret, ansågo att den ansvarige inlemnaren borde, mot frihet från vidare kraf, åläggas gälda minst 1,205 kronor 22 öre, hvilket belopp, sammanräknadt med de ur gäldenärens bo erhållna 571 kronor 10 öre, motsvarade hälften af Riksbankens fordran å de falska papperen, hvilka inalles utgjorde 3,552 kronor 64 öre.

Rörande denna fråga uppstod öfverläggning och yttrade:

Herr Gumælius: Som Herrarne behagade finna af föreliggande betänkande, har jag, jemte åtskilliga andra ledamöter af Utskottet, varit af olika mening med Utskottets flertal och jag anser mig derföre skyldig att redogöra för skälen dertill. Det hade icke för oss kunnat vara angenämare än att tillstyrka eftergift i detta fall, desto hellre som en sådan eftergift tillstyrktes af styrelsen för afdelningskontoret i Göteborg och herrar fullmäktige i Riksbanken, men vi ansågo oss icke kunna gå längre än vi gjort, och det vill nästan förefalla mig som om sjelfva den tjänsteman, hvilken här råkat ut för en förfalskare, icke tänkt sig möjlighet att vinna så stor eftergift, som Banko-Utskottet ifrågasätter. Herrarne finna af hans egna uppgifter, att han sökt genom kommissionärskap bereda sig ökad inkomst. Han har för detta kommissionärskap naturligtvis uppburit arvoden äfvensom godtgörelse för den ansvarighet, han iklädt sig med afseende å lånehandlingarnes riktighet. Han har särskildt framhållit, att med afseende å ifrågavarande låntagare man desto mindre kunde antaga, att papperen voro falska, som

Om eftergift af
inbetalnings-
skyldighet för
falska läne-
handlingar.
(Forts.)

kommissionären på landet under en lång följd af år genom honom insändt länehandlingar för flera hundra lån. Det har under sådana förhållanden förefallit oss reservanter sannolikt, att denne tjänsteman i arvode uppburit icke obetydliga belopp just för länehandlingar, som han haft i kommission från denne kommissionär på landet, och han har sjelf begärt, att Banko-Utskottet måtte tillstyrka eftergift i likhet med hvad förut egt rum för tvänne andra namngifne tjänstemän. Ser jag nu efter hvilka eftergifter medgifvits dessa namngifna personer, så finner jag visserligen, att den ene fick en betydlig eftergift, derigenom att han endast behöfde betala tjugufem procent af den brist, som förorsakats Riksbanken, men dessa tjugufem procent voro också allt hvad den mannen egde. Den andre har betalt hälften af bristen med 8,570 kronor. Om dessa båda tjänstemän gälde, att de antingen redan upphört eller stodo i begrepp att upphöra med allt kommissionärskap. Den senare var anställd vid samma kontor i Göteborg som sökanden. En annan tjänsteman i Göteborg har också varit före med en sådan ansökan; — det gällde då 14,730 kronor och genom det ackord, Riksdagen antog, kom han att betala 10,230 kronor och fick sålunda eftergift för 4,800 kronor. Han betalade således mer än $\frac{1}{3}$. En enda gång har inträffat att fullkomlig eftergift lemnats; det var med afseende å kassaskrifvaren Bagge, som förut fått göra den stora inbetalningen af 21,000 kronor, och då vid följande riksdag ytterligare förelåg en brist på 280 kronor, så blef beloppet efterskänkt. Vid sådant förhållande, då sökanden sjelf åberopat dessa exempel, synes han icke hafva gjort sig sjelf förhoppning om större eftergift än de föregående tjänstemän, som varit i samma omständigheter. Vi reservanter hafva gått ett steg längre och föreslagit, att sökanden skall betala hälften, då de föregående betalt $\frac{1}{3}$. Det skulle utan tvifvel förefalla de Riksbankens tjänstemän i Stockholm och Göteborg, hvilka helt nyligen blifvit med mera stränghet af riksdagen, behandlade, bra besynnerligt om en likställd tjänsteman, som står för ett jemförelsevis obetydligt belopp på sexton falska länehandlingar, skulle anses hårdt belastad, om han åläggas att betala hälften af Riksbankens fordran å de falska handlingarne. Jag nödgas hemställa, mine Herrar, att reservanternes mening måtte vinna bifall, och att den ansvarige inlemnaren måtte, mot frihet från vidare kraf, åläggas gälda 1,205 kronor 22 öre.

Herr Diekson: Jag skall alldeles icke försöka vederlägga den föregående ärade talarens framställning, hvilken jag, för min del, icke kan finna annat än ganska öfverensstämmande med rättvisa och billighet, men då jag nu går att begära bifall till Banko-Utskottets förslag, så är det min skyldighet att säga mina motiver dertill.

Det fins ett gammalt ordspråk, som troligen hvar och en hört, att der ingenting finnes att taga, har kejsaren förlorat sin rätt. Mine Herrar! Jag känner verkligen den här personen i fråga och hans

enskilda förhållanden, och jag kan för Herrarne försäkra, att han icke eger ett enda öre utom sin lön. Han har derjemte hustru och flera barn, och jag kan icke finna, att Kammaren gör honom den ringaste tjänst med att bevilja honom en sådan eftergift, som den reservanterne föreslagit, ty det ena alternativet blir för honom lika svårt att uppfylla som det andra. Jag tror verkligen att, då den i detta betänkande gjorda framställning blifvit tillstyrkt icke blott af Riksdagens bankofullmäktige utan jemväl af Banko-Utskottet, man också derstädes har tagit så noga kännedom om de till ärendet hörande handlingar, att Kammaren torde kunna med tillförsigt antaga, att de haft goda skäl för sin åsigt. Jag vågar derfore vördsam hemställa till Kammaren om bifall till Utskottets hemställan i förevarande hänseende, ty, såsom jag förut sagt, hvarken ett rent afslag å framställningen eller ett bifall till reservationen skall, efter min uppfattning, gagna till något annat, än att helt och hållet ruinera ifrågavarande person och förstöra hans framtid.

*Om eftergift af
inbetalnings-
skyldighet för
falska låne-
handlingar.
(Forts.)*

Herr Gustaf Jonsson: De billighetsskäl, som föranledt Utskottet att tillstyrka denna Hammarströms ansökning, hafva hufvudsakligen grundat sig på bankofullmäktiges till Utskottet ingifna utlatande, deri fullmäktige tydligt förklarar, att ifrågavarande tjänsteman icke eger någon enskild förmögenhet eller någon särskild tillgång, hvarmed han kan betäcka den skuld han iråkät genom den ansvarighet för inlemnade lånehandlingars riktighet, han iklädt sig, men hvilken numera är ur bankoreglementet borttagen. Till följd häraf, och då fullmäktige bäst borde känna till hans förhållanden, ansåg Utskottet det icke vara skäl att belasta honom med en skuld, som han genom sin löns förminskande för framtiden skulle amortera. Jag har inom Utskottet biträdt dess beslut, hvarför jag äfven tager mig friheten att till detsamma yrka bifall.

Den förste talaren har ingått i en vidlyftig granskning af hvad som förekommit hos Utskottet under föregående riksdagar i ärenden af med nu förevarande likartad beskaffenhet. Så t. ex. anförde han, att under förra riksdagen fråga var om afskrifning för jemväl en tjänsteman, anställd vid afdelningskontoret i Göteborg, till belopp af 50 procent af hans iråkade skuld. Denne person var dock i en sådan ekonomisk ställning, att fullmäktige på grund deraf ansågo honom böra betala de återstående 50 procent, men då den nu ifrågavarande tjänstemannen icke har en så god affärsställning, utan för sitt och sin familjs uppehälle är hänvisad endast till sin lön, hafva fullmäktige och Utskottet tagit detta i betraktande och för honom tillstyrkt afskrifning af hela skuldbeloppet. Jag yrkar, såsom jag förut sagt, bifall till Utskottets förslag.

Herr Hammarberg: Jag är i det väsentliga förekommen af min sidokamrat i Utskottet och kunde således inskränka mig till att instämma i hvad han anför, men då jag äfven tillhört den majoritet inom Utskottet, som åstadkommit det beslut, hvilket till

Om eftergift af föreliggande memorial gifvit anledning, anser jag mig äfven böra inbetalnings-skyldighet för yttra några ord i frågan.

Den förste ärade talaren har från sin ståndpunkt fullkomligt ådagalagt, att något tvifvel om den ifrågavarande tjänstemannens betalningsskyldighet icke förefinnes. Det är således icke på någon rättsgrund han kan stödja sina anspråk på befrielse från denna skyldighet, utan endast på gunst och nåd. Och det är just en sådan gunst och nåd, som blifvit för honom förordad så väl af styrelsen för afdelningskontoret i Göteborg som äfven enhälligt af fullmäktige i Riksbanken. På de skäl, som finnas i memorialet anförda, har äfven jag slutit mig till majoritetens af Utskottet åsigt i denna fråga. Jag har nemligen icke ansett skäligt, att den ifrågavarande tjänstemannen, som är i knappa omständigheter, skulle så till sägandes blifva det sista offret för en lagbestämmelse, som numera ej existerar, nemligen bestämmelsen om inlemnarens ansvarighet för riktigheten af till Riksbanken ingifna lånehandlingar. Då härtill kommer, att alla omständigheter tala för att den ifrågavarande tjänstemannen varit alldeles oskyldig till den förlust, som genom förfalskningarne träffat banken, enär det icke fauns för honom den allra ringaste anledning att misstänka riktigheten af de till honom lemnade lånehandlingarna, då de inlemnats af en person, som under många år förut alltid gjort sig känd för den största ärlighet och ordentlighet, så har jag för min del slutit mig till Utskottets majoritet. Jag yrkar således med stöd af det nu sagda och de af Herr Dickson, som närmare känner den ifrågavarande tjänstemannens förhållanden, framhållna omständigheter, bifall till Banko-Utskottets förslag.

Häruti förenade sig Herr *Johannes Andersson* i Knarreвик.

Herr *Lyttkens*: Om den ifrågavarande tjänstemannen till följd af sin befattning *ovilkorligen* måst åtaga sig en sådan ansvarighet, som den, hvarom här är fråga, och derigenom råkat i en olycklig ekonomisk ställning, så hade vi haft allt skäl att bifalla Utskottets förslag. Men nu är förhållandet helt olika. Dessa kommissionärskap, hvilka åtföljdes af skyldigheten att svara för de inlemnade lånehandlingarnes riktighet, voro *fullkomligt fria* åtaganden och medförde för dem, hvilka åtogo sig dylika uppdrag, i allmänhet en ganska riklig inkomstkälla, helst de fleste lånesökande aldrig kunde vända sig till någon annan än en Riksbankens tjänsteman för att få sina lånehandlingar inlemnade och deras riktighet styrkt, och det arvode, som erlades härför, var i förhållande till besväret vanligen ganska anseeligt. Kommissionärerne hade å andra sidan visserligen den risken, att de, om lånehandlingarne voro falska, måste sjelfve inbetala lånen, men denna risk var för dem ej någon-ting okänt, då de åtogo sig uppdraget, och den uppvägdessutom i vanliga fall af inkomsterna utaf kommissionerna. Kommissionsaffärerna voro nemligen, såsom redan nämnt, en alldeles enskild affär, till hvilken Riksbankens tjänstemän i denna sin egen-skap hade företrädesrätt framför andra enskilda personer och som

derföre i allmänhet var ganska vinstgifvande. När rörelsen medförde förlust, var det således ej annat än billigt och rätt, att kommissionären fick ersätta densamma; och dessa förluster betäcktes dessutom gemenligen ganska väl genom de procent af lånesummorna, kommissionären betingade sig i arvode af de låntagande.

Hvad nu särskildt beträffar den omständigheten, att nu ifrågasvarande tjänsteman skulle sakna alla tillgångar, så vill jag deremot anmärka, att han dock ställt säkerhet för, att beloppet skall kunna utgå. Det finnes vid sådant förhållande ej heller något skäl att förmoda, att han, såsom här blifvit uppgifvet, ej skulle ega någonting att betala med. För egen del skulle jag emellertid i denna fråga alldeles icke vilja, att man ginge för strängt till väga; men, då jag dels icke kan finna, att Utskottets förslag öfverensstämmer med rättvisans, knappast med billighetens fordringar, och dels äfven tager i betraktande, att det hittills icke varit vanligt att efterskänka så stor del af ansvarsskyldigheten, som Utskottet här föreslagit, tror jag, att man utan fara att med skäl beskyllas för stränghet kan i likhet med reservanternas tillstyrka, att den ansvarige inlemnaren befrias ifrån vidare betalningsskyldighet mot gäldande af ett belopp af minst 1,205 kronor 25 öre eller, sammanräknadt med de ur gäldenärens bo erhållna 571 kronor 10 öre, hälften af Riksbankens hos honom egande fordran, och yrkar således för min del afslag å Utskottets förslag och bifall till reservanternes hemställan.

Herr Jöns Rundbäck: Så länge tjänstemännen i Riksbanken och dess afdelningskontor hade rättighet att åtaga sig kommissionärskap vid lånetransaktioner med banken, hade de också skyldighet enligt bankreglementet att betala all godtgörelse som kunde ifrågakomma för lån, som utgått på grund af de utaf dem inlemnade lånehandlingar, som sedermera befunnes falska. Öfver hufvud taget hafva de äfven fullgjort denna sin skyldighet, fastän det icke var riktigt, som Herr Gumælius uppgaf, att det var blott en enda som för hela skuldbeloppet fått afskrifning, ty sådant har skett många gånger.

Emellertid har rättigheten till kommissionärskap blifvit nämnde tjänstemän beröfvad, äfvensom den deraf för dem uppkommande vinst, men då nu efter ett sådant besluts fattande befunnits, att en person, som dessförinnan haft dylika kommissioner och derunder, bedragen af falska lånehandlingar, råkat i betalningsansvar, vill man taga af honom, som numera icke kan påräkna någon inkomst af kommissioner, det belopp, för hvilket han under en föregående tid fått ikläda sig ansvar. Hans ansvarsskyldighet skall således anses stå kvar, men motsvarande rättighet till inkomst har man tagit bort för honom. Jag tror icke sådant är rättvist och billigt och jag ber och hoppas derföre, att Kammararen måtte godkänna Banko-Utskottets förslag, hvarjemte jag begagnar tillfället att uttrycka samma önskan som Herr Dickson i en föregående fråga

*Om eftergift af
af betalnings-
skyldighet för
falska låne-
handlingar.*
(Forts.)

uttalade, att vi icke böra spilla alltför mycken tid på ärenden af så ringa beskaffenhet som det förevarande.

Herr Liss Olof Larsson: Då så väl Utskottet i sitt betänkande, som de, hvilka här upprädat till försvar för detsamma, åberopat fullmäktiges utlåtande, ber jag att med några ord få redogöra för skälen till detta utlåtande, helst jag äfven för min del tillstyrkt en sådan eftergift, som Utskottet föreslagit. Det har åberopats exempel från föregående riksdagar på en del kommissionärer i banken, hvilka icke åtnjutit sådan eftergift, som här föreslagits, utan endast fått en del af sin skuld efterskänkt. Dervid rådde dock ett helt annat förhållande än det nuvarande, ty sista gången fråga om dylik eftergift då förevar, var ännu, så vidt jag ej missminner mig, förbud icke utfärdadt för banktjenstemännen att åtaga sig kommissioner. Så länge de egde rättighet att sysselsätta sig med dylika uppdrag, hade de äfven att därför påräkna en inkomst, hvarmed de kunde och borde ersätta de belopp, som, i följd af den ansvarsskyldighet dem ålåg, kunde komma i fråga att af dem gäldas. Nu deremot är denna rättighet dem beröfvad. Dessutom tillkommer ett annat skäl för den ifrågavarande tjenstemannen, hvilket icke gäلت för de andra, som förut befunnit sig i samma fördömelse, nemligen att han icke har någon tillgång utöfver sin lön i afdelningskontoret, hvartill kan läggas, att han på fullkomligt god tro emottagit de falska lånehandlingarne.

I detta afseende företeddes ock för bankofullmäktige handlingar, som styrkte, att han vändt sig till personer i orten, på hvilkas tillförlitlighet man kunde lita, och dessa hade på förfrågningarne om denne kommissionär gifvit det svar, att mannen vore känd såsom icke blott redbar utan ock fullt vederhäftig. Det kan således icke gerna sägas, att han gått lättsinnigt till väga, när han i Riksbankens afdelningskontor i Göteborg inlemnade lånehandlingar af en allmänt så väl vitsordad person, fastän denne sedermera befanns hafva skrifvit falska lånehandlingar. När dessutom den bestämmelse i bankoreglementet, enligt hvilken inlemnare af lånehandlingar i Riksbanken eller dess afdelningskontor skulle ansvara för dessa handlingars äkthet, numera är upphäfd, ansågo fullmäktige sig icke, såsom äfven i betänkandet finnes omförmäldt, skäligen kunna, på grund af ett stadgande, som upphört att gälla, ålägga honom en utgift, hvilken han för öfrigt icke kunde fullgöra på annat sätt än medelst något visst årligt afdrag på hans lön, till dess den summa, hvaruti han genom inlemnareansvarigheten till Riksbanken häftade, vore fullt gulden. Härvid kom äfven hos fullmäktige i betraktande, att den ifrågavarande tjenstemannens årliga lön icke är synnerligen stor i förhållande till den talrika familj han har att försörja. Något farligt prejudikat för framtiden kan väl ej heller af ett bifall till Utskottets hemställan vara att förvänta, da ju, såsom sagdt, inlemnareansvarigheten numera är borttagen.

Jag tror såhunda, att, derest man endast afser att utöfva sträng rättvisa, man visserligen är juridiskt berättigad att utkräfvat det

belopp, hvarom nu är fråga; men deremot anser jag alla billighets-skäl tala för bifall till Utskottets förslag, hvilket jag ock yrkar.

Herr C. A. Larsson: Jag är icke den, som vill motsätta mig en afskrifning af sådan beskaffenhet, som den nu ifrågavarande, synnerligast som jag föreställer mig, att den styrelse, som granskat handlingarne i frågan, mycket noga tillsett, huruvida det är möjligt eller icke att utfå något af beloppet i fråga; men jag kan icke låta passera oanmärkt det af Herr Dickson fälda uttryck: att »der ingenting finnes att taga, har Kejsaren förlorat sin rätt.» Jag ber honom lägga märke till en period i det utlåtande, som styrelsen öfver afdelningskontoret i Göteborg i ämnet afgifvit, i hvilken period det uppgifves:» att lånens antal och obetalda återstod vore i ansökningen rätt uppgifna, samt att Hammarström hos styrelsen ställt borgen för beloppet.» Deraf synes, att det finnes penningar till betäckande af kontorets förlust, fastän icke hos Hammarström; och det är således hans borgesmän men icke honom vi skulle efter-skänka beloppet.

Jag vill också egna en liten uppmärksamhet deråt, att de talare, som förut haft ordet, talat om "konseqvens". För några år sedan fanns i Riksbanken en simpel vaktmästare, som hade medelst sin påskrift intygat riktigheten af falska länehandlingar, hvilka inlemnats af en person, som varit icke blott riksdagsman utan jemväl statsrevisor. Man borde haft skäl att tro, att dessa omständigheter skulle verkat derhän, att vaktmästaren fått någon eftergift; men så skedde icke, utan han fick i stället betala alltsammans. Det synes häraf, att sympatierna för olika personer äro olika, då denne vaktmästare, som endast hade 6 à 700 R:dr i lön, fick betala 5,000 R:dr, medan nu ifrågavarande person icke skulle behöva betala ett enda öre. Då vi nu se, att reservanterne i Utskottet gått desse borgesmän till mötes sålunda, att de icke skulle behöfva betala mera än halfva beloppet, så vill jag fråga, huruvida det icke ligger mera konseqvens i att bifalla reservanternes förslag, än att godkänna Utskottets hemställan. För min del yrkar jag bifall till det förra.

Herr A. P. Andersson instämde med Herr C. A. Larsson.

Härmed var öfverläggningen slutad; och gäfvos nu, i öfverensstämmelse med de meningar, som förekommit, propositioner såväl på bifall till Utskottets hemställan som ock på yrkandet att, med afslag å berörda hemställan, reservanternas förslag måtte antagas. Herr vice Talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men då votering begärdes, blef af sådan anledning en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet hemställt i memorialet N:o 5.

röstas Ja;

Om eftergift
inbetalnings-
skyldighet för
falska län-
handlingar.
(Forts.)

Den det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutit, att den ytterligare inbetalningsskyldighet, hvarom här vore fråga, borde, enligt den vid memorialet fogade reservation, utgöras med 1,205 R:dr 22 öre.

Omröstningen, i vanlig ordning företagen, visade 70 ja mot 69 nej; och hade således Utskottets förslag blifvit af Kammaren bifallet.

§ 4.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets Utlåtande N:o 13, i anledning af Riksdagens år 1874 församlade revisorers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel.

§ 5.

Vid nu punktvis skedd föredragning af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 14, angående Riksgäldskontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1874 års riksdag, blefvo 1:sta—6:te punkterna lagda till handlingarne samt 9:de punkten bifallen.

§ 6.

Revisionsberättelsen ang. statsverket.

Förekom till behandling Stats-Utskottets Utlåtande N:o 15, i anledning af Riksdagens år 1874 församlade revisorers berättelse angående granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1872.

§§ 1—5.

Utskottets hemställanden i dessa §§ bifollos.

§§ 6 och 7.

Lades till handlingarne.

I § 8 hade Utskottet hemställt:

att revisorernes anmärkning angående balanserade årsafgifter vid seminariet för bildande af lärarinnor, ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr A. P. Danielsson yttrade: Som man finner här, har Utskottet föreslagit att denna anmärkning ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda, men då man närmare skärskådar den för-

klaring, som direktionen afgifvit, synes det att den icke så alldeles framkrupit med rätta förhållandet. Det säges att orsaken till att en del af eleverne icke betalt terminsafgiften varit den, att deras målsmän eller föräldrar under barnens skoltid kommit i knappa omständigheter, men jag vill upplysa, att anledningen till denna anmärkning var den, att vid elementarläroverken och alla andra skolor der afgifter erläggas och hvilka erhålla statsbidrag och i anledning deraf deras räkenskaper granskas af Riksdagens Revisorer, ingen enda sådan läroanstalt finnes, der terminsafgifter balanserats på sätt som här skett, och anmärkningsvärdt var att elever, hvilkas terminsafgifter balanserats alltsedan 1868, dessa samma detta oakadt i flera år alltjemt fått åtnjuta undervisning vid denna läroanstalt. Det synes därför, som några åtgärder bort af direktionen i detta afseende vidtagas, helst som reglementet sådant föreskrifver. Jag har med det sagda egentligen endast velat antyda, att jag icke anser direktionens utlåtande vara så klart och fullständigt, som förhållandena kräfva, men jag vill dock inskränka mig i afsigt att till protokollet nämna detta under förhoppning, att Utskottets uttalanden måtte besannas, enär det torde vara föfångt att påyrka någon förändring i hvad Stats-Utskottet föreslagit. Det skulle emellertid vara mig kärt, om anmärkta missförhållandet kunde för framtiden rättas, ehuru jag derom byser mina tvifvel.

Revisionsbe-
rättelsen ang.
statsverket.
(Forts.)

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 9.

Kammaren biföll äfvenledes hvad Utskottet i denna § föreslagit.

Uti § 10

hade Utskottet meddelat åtskilliga upplysningar rörande den vid flera statsrevisioner behandlade frågan om tidigare afslutande och granskning af de allmänna räkenskaperna.

Mot det slut, hvartill Utskottet i denna § kommit, i det att Utskottet, på anförda skäl, endast anmält ärendet till Riksdagens kännedom, men icke föreslagit någon särskild åtgärds vidtagande, hade inom Utskottet Herr *Carl And. Larsson* reserverat sig, under yrkande att Riksdagen ville i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes i näder vidtaga de mera kraftiga åtgärder som må erfordras för att förmå Statskontoret och Kammarätten att genast afgifva det af Kongl. Maj:t i ämnet infordrade utlåtande, samt derefter företaga frågan till slutligt afgörande.

Efter det att 2:n blifvit föredragen anförde:

Herr C. A. Larsson: Ja, mine Herrar, denna i förevarande

Revisionsbe-
rättelsen ang.
Statsverket.
(Forts.)

punkt intagna förmodan om förberedande åtgärders vidtagande för detta ändamål är verkligen en »ironi». Händelsen är att 1870 års Riksdag begärt en sådan förändring i de allmänna räkenskapernas förande, att desamma kunde avslutas och revideras ett år förr, än hittills egt rum. Kongl. Maj:t har i anledning häraf befalt två af sina embetsverk att inkomma med utlåtanden och inom Finansdepartementet har blifvit utarbetad en promemoria, som är så tydlig och klart till ändamålet ledande, att något hufvudbry eller besvär icke vid infordrade yttrandets affattande kan uppkomma, och ändock hafva två embetsverk nu sofvit i mer än två år. Men då vi nu fått en finansminister, som allvarligt sträfvat framåt, så hoppas jag med visshet, att han skall gifva dessa embetsverk, som ej afgifva utlåtandet, en liten vink om att göra det, och jag är fullt öfvertygad, att han derefter skall taga saken om hand och bringa den till ett snart slut.

Chefen för Kongl. Finansdepartementet, Herr Statsrådet Friherre Åkerhielm: Herr vice Talman! Mine Herrar! Tacksam för den anvisning den siste talaren gifvit mig, att med uppmärksamhet följa nu föreliggande ärende, ber jag, att såsom gällande skäl dertill, att frågan ännu ej är längre kommen, få framhålla dels nödvändigheten, att det formulär för uppställning af länens landsböcker, som landsstatskomitén blifvit anbefald att afgifva, först blefve tillgängligt för Statskontoret och Kammarrätten, innan något definitivt förslag till ett hastigare rikshufvudboksut kan uppgöras, och dels den omständigheten, att det nya formulär, hvarefter Förvaltningens af sjöärendena räkenskaper blifvit uppställda, ännu endast för ett år kunnat tillämpas, hvadan lämpligt torde vara att afvakta någon erfarenhet om dess ändamålsenlighet, hvilken kanhända först efter Kammarrättens och statsrevisorernes granskning kan bedömas.

Önskvärdheten af ett hastigare avslutande af riksräkenskaperna och en granskning närmare den tid, för hvilken de redogöra, än som nu eger rum, erkänner jag lika lifligt som den ärade reservanten. Den omständighet emedlertid att samme man, som först framdrog denna fråga inom statsrevisionen 1869 och som i egenskap af revisorernes ordförande upptog den 1870 och derpå 1871, hade glädjen se den framställda åsigten vinna Riksdagens bifall, den omständigheten att samme man, om han fortfarande får åtnjuta Konungens höga förtroende, bör såsom föredragande kunna följa sakens vidare gång utgör en anledning för mig och för Herr C. A. Larsson, hoppas jag likaså, att med lugn se framtiden till mötes.

Herr C. A. Larsson: Om jag icke visste, att den ärade Finansministern vore särdeles väl underrättad i ämnet, skulle jag verkligen tro, att han icke sett den Kongl. skrifvelsen till Statskontoret, och detta är alls icke underligt, ty densamma har derstädes legat begrafven mera än två år. Den är till sitt innehåll så klar, att det icke behöfves hvarken något arbete eller hufvudbry för de

båda embetsverken att sätta sig in i densamma och afgifva det anbefalda utlåtandet. Vid de båda sista statsrevisionerna klandrades skarpt detta dröjsmål men då yttrades af tjänstemännen i Statskontoret, att det hos Förvaltningen af sjöärendena anförda nya formulär för räkenskaperna äfvensom det från landsstatskomitén väntade förslaget till ny uppställning af landsböckerna skulle vara orsaken till dröjsmålet. Men, ehuru jag icke har skäl att misstänka dessa tjänstemän, tror jag icke, att detta är orsaken, utan att den finnes i någon annan omständighet.

Detta förhållande gaf emellertid Stats-Utskottet anledning att från Statskontoret och Kammarrätten infordra den Kongl. remissen och tillse om en sådan latitud var gifven åt embetsverken i detta ärende, och deraf funno vi, att till densamma voro bilagde allenast Riksdagens skrifvelse i ämnet och statsrevisorernes utredning af saken äfvensom en promemoria från Finansdepartementet, hvilken, enligt min åsigt, är att anse såsom ett mönster i bokföringskonst. Ja, den är så bra, att Riksdagen skulle kunna godkänna densamma utan vidare pröfning. Den innehåller föreskrift för embetsverken att dag för dag anteckna alla de affärer de göra och åtgärder, som de vidtaga, samt skyldighet att i in- och utgående balanser upptaga de fordringar och skulder, som icke blifva under räkenskapsåret redovisade. Detta af dåvarande finansministern framställda förslag är så bra att det väl kan antagas, utan att vi behöfva afvakta något förslag från landsstatskomitén, som väl ännu länge kan komma att vara sysselsatt med landsstatsstjänsternas ordnande. Genom att begagna detta system för bokföring skulle mycket väl kunna åstadkommas, att räkenskaperna kunde vara färdiga till Augusti månad året efter det, som räkenskapen omfattar. Detta är jag förvissad om att Herr Finansministern skall med det snaraste draga försorg om.

Chefen för Kongl. Civildepartementet, Herr Statsrådet Bergström: Herr Talman! Detta ämne må icke anses vara så främmande för det departement, jag har äran förestå, att jag må förmenas yttra några ord i frågan. Rikshufvudboken, som utvisar hela rikets ställning till inkomster och utgifter, beror af speciela räkenskaper. Den viktigaste delen af dessa är landsböckerna. Skall ett tidigare afslutande af rikshufvudboken, kunna ega rum måste äfven landsböckerna afslutas tidigare än nu är förhållandet. Det är denna uppgift att ordna landsböckerna, som den för regleringen af landsstatens löneförhållanden tillsatta komitén fått sig anförtrodd. Två af dess medlemmar hafva blifvit utsända till Danmark för att studera dess räkenskapsväsende.

De inhemtade då, att i Danmark föras månadsräkenskaper, hvarigenom, då året är till ända, endast en månads räkenskap återstår att afsluta, och detta förhållande har af dem blifvit ansedt så beaktansvärdt, att de torde komma att äfven i vårt land föreslå införande af sådana månadtliga räkenskapsafslutningar. För min del hyser jag den föreställningen, att det icke skulle leda till

*Revisionsbe-
rät elsen ang.
statsverket.
(Forts)*

något resultat att nu från komitén infordra något utlåtande, för än vi hafva att tillgå det förslag till landsböckernas ordnande, som från landsstatskomitén är att förvänta. Jag tror således det Stats-Utskottets resonnement i denna punkt är riktigt, men då intet yrkande i annat syfte af den siste ärade talaren blifvit gjordt, så anser jag mig icke heller böra framställa något sådant.

Jag kommer icke att justera den skrifliga uppfattningen af detta mitt yttrande.

Herr C. A. Larsson: Om det icke kunde anses ohöfviskt, skulle jag dock nästan vilja tro, att icke heller Herr Civilministern har läst den Kongl. remissen i denna fråga. Hvad angår landsböckerna, har han troligen kämmedom om, huru enkla dessa böcker numera äro, sedan alla utskylder för hvarje hemman äro utförda i penningar, så att allt hvad som afser hvarje särskild hemmansdel kan stå på en rad, då deremot förut upptogs mycket rum till att uppsätta värdena på höns, oxar, kor m. fl. räntepersedlar, som skulle utgå från hemmanet. Då voro landsböckerna vida besvärligare och svårare att uppsätta.

Hvad åter vidkommer det nämnda exemplet från Danmark, så hafva vi i Sverige alldeles samma sak. För hvarje månad skall nemligen hvarje landtränteri insända sitt s. k. månadsförslag, och detta utgör då en afslutad räkning för hvarje månad.

Den ofvan åberopade promemorian från Finansdepartementet innehöll, att Statskontoret och Kammarrätten likasom alla förvaltande verk skulle föra dagjournaler och öfverföra från det ena året till det andra de behållningar, som möjligen kunna finnas. En orsak, som uppgifves för det nuvarande dröjsmålet, är att, om en summa sändes till ett landtränteri, en lång tid erfordras för att verifikationer å detta belopp skola inkomma; men detta är icke något verkligt skäl, anser jag, ty medlen kunna ju utföras under förskottstitel och sedermera med verifikationer styrkas.

Öfverläggningen var slutad, och lades den ifrågavarande §:n till handlingarne.

§ 11.

Utskottets hemställan bifölls.

Hvad Utskottet näst efter § 11 (sid. 25) slutligen yttrat om öfriga af revisorerne gjorda erinringar blef af Kammaren lagdt till handlingarne.

§ 7.

*Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.*

Företogs till afgörande Stats-Utskottets Utlåtande N:o 16, angående föreslagna statsbidrag till vägars anläggning och förbättring, bro- och hamnbyggnader samt vattenkommunikationer äfvensom sjösänkningar och andra vattenaftappningsföretag.

1:sta punkten.

*Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)*

I anledning af Kongl. Maj:ts nådiga framställning derom, att för anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar måtte för år 1876 anvisas ett anslag af 200,000 kronor, hade Utskottet, som i sammanhang med berörda nådiga framställning till behandling förehåft en af Herr Treffenberg m. fl. ledamöter af denna Kammare afgifven motion om ifrågavarande anslags förhöjning till 400,000 kronor, i denna punkt hemställt:

att Riksdagen, med afslag å ofvan omförmälda motion och bifall till hvad Kongl. Maj:t föreslagit, måtte till bidrag för *anläggning af nya samt förbättring eller omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar* till Kongl. Maj:ts disposition för år 1876 anvisa tvåhundrausen kronor.

Mot detta förslag var inom Utskottet reservation afgifven af Herr *Hörnfeldt*, hvilken yrkat, att samma belopp, som motionärrerne föreslagit, eller 400,000 kronor, måtte för ändamålet anslås.

Ordet begärdes af

Herr Treffenberg, som yttrade: Herr vice Talman! Kammaren har hört mig tala så mycket i dag, att Kammaren väl torde vara trött derpå; men eftersom jag är motionär i ämnet och frågan är af synnerlig vikt för Norrland i allmänhet, så må Kammaren tillåta mig att med några ord granska de skäl, som af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen anförts för dess afstyrkande af den utaf länsstyrelserna i de tre norra länen hos Kongl. Maj:t gjorda framställning om proposition till Riksdagen angående förhöjning uti ifrågavarande anslag, desto hellre, som Stats-Utskottet blott refererar sig till dessa skäl.

Först och främst säger Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, »att det vore svårt för Konungens Befallningshafvande i ett län att bedöma huru stor summa som för en viss tid kunde till vägarbeten inom hela landet erfordras.» Ja, deri har Styrelsen rätt; men jag föreställer mig, att Kongl. Maj:t sjelf kunde hafva gjort denna djupsinniga reflexion, utan att Styrelsen behöft framställa den. Men utan tvifvel är detta af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen egentligen yttradt till länsstyrelserna, emedan dessa senare vågat taga initiativet i en fråga, hvori den förra ansett sådant tillkomma sig allena. Men jag vill erinra Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen derom, att den myndighet, som det tillhör att fästa Kongl. Maj:ts uppmärksamhet på orternas behof, just är länsstyrelserna, och i händelse det exempel, som nu gifvits af landshöfdingarne i de tre norra länen, komme att vinna efterföljd af de öfriga landshöfdingarne, så skulle dylika framställningar bilda ett värdefullt material för Kongl. Maj:t vid bedömandet af frågan, huruvida förhöj-

*Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)*

ning vore erforderlig i det af Riksdagen fastställda anslag för i fråga varande ändamål.

Sedan meddelar Styrelsen den upplysning, att tid efter annan och år efter år hos Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen lär hopat sig en massa ofullständigt förberedda vägplaner. Detta är visserligen ett ganska sorgligt förhållande; men det torde likvisst vara ganska svårt att inse, hvad detta har med den nu förevarande saken att göra. Intressantare hade det varit, om Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen velat upplysa, huruvida de af Riksdagen till Kongl. Maj:ts disposition ställda anslag blifvit upptagna eller, med andra ord, om några besparingar på dessa anslag uppkommit. Jag föreställer mig, och jag har god grund till det antagande, att dessa anslag i allmänhet varit mycket otillräckliga för tillfredsställande af orternas behof; och hvad särskildt beträffar anslaget för innevarande år, så se vi, att det redan är disponerad.

Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen yttrar vidare, att "om Konungens Befallningshafvande i de nordliga länen hade fullt förberedda planer upprättade till vägarbeten, som menigheter åstundade utföra eller möjligen blifvit ådömda att verkställa för händelse att statsunderstöd dertill i viss mån komme att beviljas", då vore det tid för länsstyrelserna att till Kongl. Maj:t inkomma med dessa planer.

Detta må så vara; men jag föreställer mig likvisst, att de upplysningar i detta afseende, som af trenne länsstyrelser till Kongl. Maj:t ingifvits, borde kunna tillerkännas vitsord. Sälunda är, enligt hvad Herrarne behagade finna af min i ämnet afgifna motion, utaf länsstyrelsen i Westernorrlands län härutinnan upplyst: "att en del af de många vägar, som i nämnda län varit ifrågasatta antingen att omläggas eller att nybyggas, redan varit föremål för undersökning, hvarjemte åtskilliga förslag till fullt förberedda vägarbeten, hvilka vederbörande menigheter förklarar sig villiga att verkställa mot erhållande af statsunderstöd, dels redan till länsstyrelsen inkommit, dels efter hand inföväntades"; Länsstyrelsen i Westerbottens län uppgifver åtskilliga fullständigt förberedda vägförslag, och länsstyrelsen i Norrbottens län säger "att fullständiga undersökningar och förslag funnes upprättade för en sammanlagd väglängd af 38 mil, och att under sistl. år ansökningar i och för vägundersökningar till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande ingifvits för ytterligare 8 mil". Dessa upplysningar tyckas mig hafva bort innefatta tillräckligt skäl för Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen att antaga, det flera framställningar om anslag till betydliga belopp snart kunde till Kongl. Maj:t inföväntas. Och det var skada, att jag icke kunnat på förhand ana ett dylikt inkast från Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens sida, ty då skulle jag kunnat upplysa Styrelsen om, att länsstyrelsen i Westernorrland skulle kunna utan minsta svårighet länsa hela det nu beviljade anslaget för Westernorrland ensamt. Ty, såsom Herrarne behagade erinra sig, upptager Westernorrland en yta af 213 kvadratmil, och en del af socknarne i Westernorrlands län sakna ännu ordentliga allmänna

landsvägar, så att det allmänt klagas öfver de högst bristfälliga kommunikationerna.

Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen yttrar slutligen att "ett afslag å de underdåniga framställningarne ej ledde till värre påföljd än att, om planer och fullständiga uppgörelser rörande ifrågasatta företag inkomme och hunne granskas till år 1876, uppskof med deras påbörjande måste göras till år 1877 eller till dess Riksdagen, i händelse giltiga skäl dertill skulle förefinnas, höjde vägbyggnadsfondens årliga belopp".

Detta må visserligen vara sant; men jag tycker att det vore bättre att hafva *en* fogel i handen *nu*, då statens finanser äro goda, än *tio* i skogen, då förändrade förhållanden häruti möjligen inträffa.

Jag har härmed fullgjort den negativa delen af mitt värf, som bestått i en kort kritik af detta Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens skäligen knarriga samt omotiverade utlåtande, och hvad de positiva skälen vidkommer, så återfinnas de i motionen, till hvilken jag inskränker mig att hänvisa.

Jag tillåter mig att vördsamt yrka bifall till denna motion.

Häruti förenade sig Herr Anders Andersson i Smedbyn.

Herr C. A. Larsson: Ingen lär vilja betvifla, att, om Konungens Befallningshafvande i Westernorrlands län finge hand om kassan, denne ensam vore i stånd att sluka hela anslaget; men han måste medgifva, att det kan finnas flera län, som kunna behöfva det än Westernorrland. Då emellertid Landshöfding Trefenberg icke haft något att tillvita Utskottet, utan riktat sina anmärkningar mot Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, så vore det obefogadt att taga Utskottet i försvar. Herr Landshöfdingen har sagt, att Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens skäl varit bräckliga, men finge Styrelsen sjelf svara derpå, så undrar jag, om den icke skulle säga, att landshöfdingens skäl varit mera bräckliga. Återstår sålunda blott det skälet, att det nu är så godt om penningar; men jag vill fästa uppmärksamheten uppå, att onda dagar stunda, och att det behöfves mynt äfven då. Och om vi då skulle ställa de norra orterna utan anslag till väganläggningar och vägförbättringar, skulle vi säkerligen få höra ännu starkare klagomål öfver att Riksdagen vore njugg.

Då emellertid Utskottet tillstyrkt allt hvad Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen förklarar sig kunna använda, så hoppas jag att Utskottets förslag måtte godkännas och yrkar för min del bifall dertill.

Herr Jöns Rundbäck: Så fort jag hördedenna motion uppläsas och såg de många namnunderskrifterna, tänkte jag: se, der hafva vi en sensationsmotion. Och jag erinrade mig dervid ett yttrande af en talare i Första Kammaren vid en riksdag för några år sedan vid remissen af en utaf Grefve Sparre afgifven jernvägsmotion. Då yttrades: "jag kan ej undgå erinra om en

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

fransk författares ord att: 'Tyskarne synas vid behandlingen af sitt språk betrakta näten såsom typen för all skön konstruktion' Det förefaller mig nemligen såsom hade motionären genom sin motion öfver hela landet, från Skåne till Norrland, kastat ut ett nät, uti hvilket maskorna äro så fina, att det icke blott för den styfva dalkarlen, utan ock för den smidige småländingen skulle blifva omöjligt undkomma“.

För öfrigt vill jag endast tillägga, att det är ganska aktningsvärdt, att två personer med i öfrigt så skilda åsigter som representanten för Westerås och landshöfdingen i Westernorrlands län i detta fall nästan fallit i hvarandras armar, likasom det också är mycket vackert att vesteråsrepresentanten tagit landshöfdinge-embetet i Westernorrland uti försvar.

För att nu öfvergå till sjelfva saken, är det egentligen två skäl, på grund af hvilka Konungens Befallningshafvande i Westernorrlands län påyrkar föreslagna förhöjningar.

Det första är, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande säger, att under den närmaste framtiden flera framställningar om statsbidrag för dylika ändamål äro att emotse. Sådana framställningar äro således ännu icke gjordå; det är blott sannolikt, att de komma. Jag betvivlar detta lika litet som Konungens Befallningshafvande i Westernorrlands län, hvilken i afvaktan på dylika framställningar uppgjort ett stort system och uppmanar vederbörande intresserade att uppgöra och afgifva förslag till så många vägbyggnader, de anse nödiga och nyttiga, under försäkran att penningar till deras utförande nog skola beviljas af Riksdagen.

Rörande åtskilliga väganläggningar i Norrland hafva redan vederbörande landsting blifvit hörda, men, som vi veta, har erfarenheten dock ådagalagt, att, när saken avancerat så långt, att väganläggningen skall bringas till stånd, går detta ej så lätt, så snart det är fråga om att menigheterna skola bidraga till vägarnes byggande och underhåll. För öfrigt går jag villigt in på Herr Treffenbergs mening att byggandet af alla vägar, som anses erforderliga i Westernorrland skulle länsa hela det af Stats-Utskottet tillstyrkta anslaget af 200,000 kronor. Ja, dertill skulle bestämdt icke 2 miljoner kronor vara till fyllest.

Då emellertid några speciela förslag i afseende på väganläggningar i Westernorrland ännu icke till Regeringen inkommit, och ännu mindre blifvit af Styrelsen för väg- och vattenbyggnader granskade, anser jag det vara alldeles för tidigt att Riksdagen beviljar anslag dertill. Ty om också anslag till dessa väganläggningar, hvilkas nödvändighet jag visst icke vill bestrida, beviljas, så kunna de ju i alla fall icke utföras på ett enda år; och då är det väl alltid mera skäl att vänta tills planen för hvarje särskild väganläggning hunnit af Regeringen pröfvas.

Det andra skälet är, att i samma mån som statsbanorna efter all sannolikhet framdragas mot länet, i samma mån uppstå också nya kommunikationsleder. Och just denna omständighet kommer för mig att i dag så väl som framdeles utgöra ett skäl till mycken sparsamhet beträffande anslag till vägar i de trakter, der riktnin-

gen af stambanorna ännu icke är bestämd. Erfarenheten har nemligen visat, att i de orter, der jernvägar blifvit byggda, kommunikationslederna undergått betydlig förändring, i det en förut liflig samfärdsel upphört på den ena vägen, hvaremot åter rörelsen på ett annat håll tilltagit. Här af följer, att, om vi nu i förskott anvisa medel till byggande af en mängd vägar i Westernorrland, så skola, sedan jernvägen en gång blifvit framdragen dit, många af dessa landsvägar befinnas obehöfliga och de summor, som offrats på dem, följaktligen vara bortkastade. Jag vill i detta afseende framdraga ett exempel. Vid 1865—1866 årens riksdag beviljades 150,000 R:dr till en vägömläggning mellan sjön Bohnen och Vieslanda jernvägsstation i Småland. I detta ögonblick är, som jag tror, bestämdt afgjordt, att en jernväg skall anläggas parallelt med denna landsväg, som då naturligtvis förlorar sin egentliga betydelse. Ty landsväg, som går längs utefter jernvägen, är af föga nytta. Hvad som då behöfs är en landsväg, som skär jernbanan, och riktningen af denna landsväg kan naturligtvis först bedömas, när jernvägens riktning blifvit bestämd.

För öfrigt hemställer jag, om det är klokt att höja detta anslag just under närvarande tidpunkt. då, som vi alla känna, arbetslönerna äro till en nästan oerhörd grad stegrade — ett förhållande, som i synnerhet gäller Norrland. Som ett bevis härpå vill jag nämna, att en person, som hade i uppdrag att verkställa utstakning af en väganläggning i Westernorrland, fick betala 4 kronor 50 öre i dagaflöning till en drängpojke, som biträdde honom med bärande af nödiga redskap för denna utstakning.

Jag anser således i fullkomlig öfverensstämmelse med Herr C. A. Larsson, att vi böra i detta afseende nu iakttaga all sparsamhet, i den förhoppning, att staten, i fall onda tider inträffa, icke skall vara ur stånd att öka anslaget till vägbyggnadsfonden och derigenom bereda tillfälle till arbetsförtjenst åt folk, som under sådana förhållanden eljest skulle komma att lida mycken nöd eller falla fattigvården till last.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag om bifall till hvad Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr Biesert: Vid 1873 års riksdag motionerade jag förhöjning i det i fråga varande anslaget från det af Kongl. Maj:t då åskade 150,000 R:dr till 200,000 R:dr. Min motion vann visserligen då icke Riksdagens bifall, men jag hade den tillfredsställesfölsen, att vid 1874 års riksdag se regeringen begära samma förhöjda summa, hvilken då ock blef af Riksdagen beviljad. Likaså hyser jag äfven nu den förhoppning, att, om den förhöjning i samma anslag, hvarom enskilda motionärer nu gjort framställning, icke vinner Riksdagens bifall, regeringen skall vid en annan riksdag derom göra framställning. Som jag emellertid instänt uti den i fråga varande motionen är det naturligt, att jag önskar framgång åt densamma, hvadan jag ock yrkar bifall dertill och afslag å Utskottets hemställan.

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

Herr Häggström: Att döma af de yttranden, som hittills under diskussionens gång afgifvits af de Stats-Utskottets ledamöter, som bevärdigat förste talaren med ett genmål, skulle man kunna få den föreställningen, att det begärda anslaget afsåge endast anläggande af nya vägar uteslutande inom Westernorrland, men så är ju ej förhållandet. Anslaget afser deremot hela riket och ej blott anläggning af nya, utan äfven omläggning af backiga och dåliga gamla vägar. Jag kan därför ej finna något besynnerligt, såsom anmärkt blifvit, deri, att personer från Småland, Westmanland och Wermland förenat sig uti ifrågavarande motion, då den berör en fråga, som angår hela riket och ej afser endast ett särskildt ortintresse. Minst passat det dem, som äro lyckliggjorda med nutidens yppersta kommunikationsmedel, jernvägarne, att med ett hågrin svara dem, som endast anhålla om några smulor från den rike mannens bord. Bättre och mera passande vapen tror jag hade kunnat väljas. En af Utskottets ledamöter har anmärkt, att den förste talaren riktat sina anmärkningar mot Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens motivering, med förbigående af Utskottets, men Utskottet har ju sjelft åberopat samma motivering, då det säger „med afseende å hvad Kongl. Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen sålunda anfört, anser sig Utskottet sakna skäl tillstyrka ifrågavarande anslags förhöjning, etc.; och något annat skäl för sitt utlåtande har Utskottet, så vidt jag kan finna, icke åberopat. Derföre torde det väl vara ursäktligt, att den förste talaren vändt sig emot Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens motivering, hvilken Utskottet gjort till sin egen. I denna motivering har styrelsen, bland annat, yttrat, att framställningar om statsbidrag för vägarbeten i de olika länen i mängd inkommit till styrelsen, men ofta varit i så outredt skick att de måst till orterna återsändas för vinnande af erforderlig utredning, samt att till följd häraf hos styrelsen tidtals förekommit sanlingar af byggnadsplaner, hvilka blott småningom kunnat hugnas med statsbidrag. Vore det ej önskligt att, då sådana förhållanden inträffa, tillräckliga medel vore att tillgå, och är det ej beklagligt att af behofvet verkligen påkallade vägarbeten skola sålunda onödigtvis behöfva uppskjutas? Denna motivering förefaller mig derföre icke litet kuriös.

Förmodligen har denna motion icke synnerligen stort hopp om framgång, ehuru jag hade trott, att denna Kammare i synnerhet, hvars fleste ledamöter af egen erfarenhet lärt sig uppskatta nyttan och nödvändigheten af goda och bekväma väganläggningar, skulle omfattat densamma med mera intresse, men jag vill emellertid, till den kraft och verkan det hafva kan, för min del yrka bifall till motionen i fråga.

Herr Hörnfeldt: Då jag i Utskottet biträdde deras åsigt, som önskade ifrågavarande anslags förhöjning med 200,000 kronor, utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit, gjorde jag det ej i den föreställning, att anslaget endast skulle komma de norra länen i riket

till godo, utan jag förestälde mig, att det skulle gälla hela riket och att äfven de södra orterna skulle kunna komma i behof deraf. Jag har nemligen tänkt mig att der, sedan trafiken till följd af de många jernvägsanläggningarne betydligt ökats, behof af lättade förbindelser med jernvägarne mångenstädes skulle uppstå. Jag tror mig derföre ej vara ensam om den åsigten, att såväl de södra som norra orterna äro af frågan intresserade, och då man vet att hos Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen ligger en massa förslag angående anläggning af nya och förbättring af gamla vägar, hvilka förslag i brist på erforderliga medel icke kunna sättas i verket, anser jag synnerligen önskligt att anslaget höjes, helst det afser hela riket. Hvad särskildt Norrland angår, har jag mig bekant, att sammanlagda längden af de vägar, som behöfva anläggas eller förbättras, utgör ej mindre än 160 à 170 mil.

Beträffande Herr C. A. Larssons anmärkning mot förste talaren, att han i sitt yttrande vändt sig uteslutande emot Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens motivering, så är denna anmärkning redan besvarad af en föregående talare, med hvilken jag ber att få instämma.

Ett ordspråk säger, att det ej är värdt kostas krut på döda hökar, och jag vill derföre ej längre upptaga tiden med detta ämne.

Herr Danielsson: Under den tid jag deltagit i denna Kammarers öfverläggningar och beslut har jag tyckt mig finna, att det hufvudsakligen är representanterne från Norrland, som påyrka en förhöjning uti ifrågavarande anslag. Deri finner jag dock intet skäl till klander, ty jag vet, att de se saken i stort och i sin helhet. Vi finna emellertid af Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens mycket omtalade motivering, att många af de till styrelsen ingifne ansökningarne om anslag för väganläggningar varit i så måtto ofullständiga, att utredning saknats, huruvida vederbörande menigheter vore villiga att för framtiden underhålla de vägar, hvilkas anläggning blifvit ifrågasatt; och vid sådant förhållande är det icke godt för Riksdagen att anslå medel, då man icke vet, huru de komma att användas. Jag kan icke tänka mig att, såsom här blifvit yttradt, Westernorrlands län skulle få „länsa„ hela anslaget, utan detta kommer väl att bero på pröfning i afseende å hvarje ords behof. Derjemte vill jag nämna, att det är en känd sak, att frågan för Norrland är af stor vikt, men det är lika känd sak, att der *nu* äro lyckligtvis rådande så goda konjunkturer, att de väghållningsskyldige sjelfva torde kunna åstadkomma äfven större vägarbeten. Det är under svåra tider, staten bör träda emellan, men i vanliga förhållanden tillhör det orten att bygga och underhålla landsväg, och Norrland har nu mer än någonsin denna förmåga. Jag tror derföre, att det vore klokt, om Kammarern fattade beslut i enlighet med Utskottets förslag. Om behöfvat en annan gång är större och Riksdagen eger garanti för användningen af anslaget, skall jag, i händelse jag då är

*Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)*

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

ledamot af Kammarken, för min del icke motsätta mig en större samma, men för närvarande yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Hjelm: Jag hade verkligen icke tänkt yttra mig i frågan, om jag icke hört några ord af den siste talaren, som vittna om bristande kännedom i sakförhållandena. Han häntydde på de goda konjunkturförhållandena, som för närvarande råda i Norrland. — Vi få se om ett år, *huru goda konjunkturerna äro deruppe*. Ni se redan, huru de börja blifva betänkliga. Hvad åter det anslag, som här ifrågasättes, angår, så afser det, såsom redan en föregående talare påpekat, icke ensamt Norrland utan Sverige i dess helhet. Jag tror icke därför, att här föreligger särskildt anledning framhålla Norrland, ehuru det är mycket vanlottadt i förhållande till öfriga delar af riket med afseende å kommunikationsväsendet. För att Norrland skall kunna lyckas gifva, hvad det verkligen kan gifva, fordras i första rummet kommunikationer. I förhållande till det stora behovet, som der förefinnes, är det anslag, som nu ifrågasättes, icke egnadt att hvad den del, som kan belöpa sig på Norrland, vidkommer, svara mot behovet, men det gör sitt till.

En talare och Stats-Utskottsledamot har framhållit den stora vigten deraf, att jernbansystemet bestämmes, innan man lemnar anslag till nya vägar, ty eljest skulle vägarne kunna råka att löpa parallelt med jernbanorna. Hvad Norrland beträffar, så är det endast fråga om vägar *vestenut* från kusten, ty efter kusten har en väg sin sträckning, och jernvägen kommer att gå norr ut, icke tvärt öfver landet, hvarföre de vägar som nu byggas i Norrland icke under århundraden kunna komma att löpa jemnt med någon jernbana. Jag för min del yrkar bifall till motionärens förslag.

Grefve Sparre: Då under diskussionen den mening blifvit af flere talare, framhållen, att det egentligen är Norrland, som pekar på detta anslag, så anser jag mig böra upplysa, att jemväl i södra Sverige finnas åtskilliga län, som måste ställa icke obetydliga anspråk på detsamma. Mine Herrar! jag tror, att det betänkande, som vi nu hafva framför oss, är af mera vigt än man dervid synes fästa. En stor skald sade för lång tid tillbaka att „Sveriges framtid beror deraf att vi inom Sveriges gränser eröfra Finland åter,.. Att genom kommunikationer underlätta rörelsen, och genom utdikning af kärr förbättra vårt klimat och öka våra skördar, detta bör utgöra föremålet för våra sträfvanden.

Det har blifvit sagdt, att Norrland, som har så stora tillgångar, genom skogsafverkning, af egna medel skulle kunna bekosta sina vägar, jag vill erinra, mina herrar, att vid hvarje riksdag väckas nya motioner, åsyftande att få väghållningsskyldigheten lyftad från jorden; på samma gång säger man nu, att jordbruket icke blott skall underhålla utan äfven anlägga nya vägar, icke blott för eget behof, utan till tjenst för alla när och fjerran

från, som vilja resa. Är detta billigt? Om ni nu icke lyckas aflyfta bördan, så få ni väl åtminstone understödjas i fråga om de nya vägarne anläggning. Den, som färdas på dessa backiga vägar, hisnar på höjden af en sådan backe, och om man tänker på möjligen inträffade issvall, finner man lätt, huru hinderliga dessa backar äro för kommunikationer. För de orter, som icke kommit i åtnjutande af jernvägar, och för hvilka staten sålunda gjort litet eller intet, är det visserligen icke obilligt om de begära understöd för att åtminstone förbättra de tarfliga kommunikationer, som der finnas. I det län jag tillhör, är behovet af vägomläggningar ganska stort, och jag kan därför icke underlåta att lägga på Kammararens hjerta vigten af den framställning, som här göres i motionen. Jag tror icke heller att Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsens anmärkning förtjenar allt det afseende som Stats-Utskottet tillmätt densamma. Det är klart, att, så länge beloppet för hela riket till vägbyggnader är så begränsadt som det hittills varit, har det varit föga chanser att få någon andel deri. Derför har man icke heller varit så angelägen att göra planer färdiga och insända dem, men blir det bekant, att anslaget ökats, griper man antagligen verket an och insänder planer. Jag tror således, att Kammararen med fullt skäl kunde öka anslaget, ehuru må hända icke nu ett större belopp skulle kunna komma till användning. Jag är vestgöte, som Herrarna veta, och fastän jag gerna skulle sett den af Utskottet förslagna summan fördubblad, nöjer jag mig med en nedsättning till 100,000 kronor eller, med andra ord, jag yrkar att beloppet höjes till 300,000 kronor.

*Statsbidrag
till väganläggningar m. m.
(Forts.)*

Herr Biesert: Jag begärde ordet med anledning af hvad herr Danielsson yttrade. Han sade nemligen, att vid de riksdagar han varit närvarande, och det är tvänne, hafva alltid norrländingarne begärt ökning af detta anslag. Efter hvad jag tror har ingen norrländing förr än nu begärt en sådan förhöjning af anslaget sedan jag vid 1873 års riksdag derom gjorde framställning. Det är endast detta, jag ber att få upplysa.

Herr Danielsson: Ett yttrande jag nyss fälde har, såsom jag finner, blifvit missförstådt. Jag anser nemligen att, så snart man kommer norr om Stockholm, man inträdt i norra Sverige. Den motionär, jag åsyftade, var i sjelfva verket icke norrländing, utan vermländing, men detta tyckes mig vara alldeles likgiltigt. Jag har för öfrigt alldeles ej riktat något klander mot denne motionär, utan tagit saken i stort och sagt, att, om tiderna blifva dåliga, jag ej skall neka understöd till norrländska väganläggningar, men att under nuvarande goda konjunkturer Norrland torde kunna sjelf bestrida största delen af dylika arbeten.

Herr Lundberg: Jag har under denna öfverläggning länge med förundran hört representanter ifrån södra orterna motsätta

*Sstatsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)*

sig den begäran, som framstälts af en representant från Norrbotten om ett förhöjdt anslag af 400,000 kronor till väganläggningar. För icke längosedan begärdes och erhöles sex millioner till jernvägsmateriel, som skulle komma södra Sverige till godo. Nu deremot, då det begäres 400,000 kronor för de norra orterna, som med allt skäl kunna sägas en lång tid hafva blifvit styfmoderligt behandlade med hänsyn till förbättrade kommunikationer, så framställer man en mängd motskäl och säger att det begärda anslaget icke är af behovvet påkalladt. Derföre har jag just önskat att uttrycka min förundran öfver att dessa samma ledamöter, hvilka undfått ett så stort anslag för nämnda ändamål, skola vilja neka så litet åt Norrland, som, efter hvad jag nyss nämnde, alltför länge varit styfmoderligt bemött.

Herr Granlund: Med anledning af den näst föregående värde talarrens yttrande, att det förvånade honom, att representanterne från södra Sverige kunde vilja vägra norrländingarne det nu i fråga varande anslaget, ber jag att få anmärka, att, som jag tror, ingen enda af de förstnämnde representanterne uppfattat saken så, som vore detta anslag endast afsedt att komma *Norrland* till godo, tvärtom, de hafva säkerligen allesammans ansett, att ändamålet med anslaget vore anläggning och förbättring af vägar i hvilken provins som helst i riket, der statens bidrag för upphjelpande af dessa kommunikationsanstalter kunde påkallas af behovvet.

Medan jag har ordet, ber jag ock att få förklara, att i min hemort och i de trakter af Småland och Östergötland, som stöta intill östra stambanan, med all säkerhet under den närmaste framtiden komma att utföras ganska många och betydliga samt af behovvet i hög grad betingade förbättringar i nu ifrågavarande slags kommunikationsanstalter. Staten har ändtligen låtit äfven nu nämnde delar af riket komma i åtnjutande af de fördelar, som alltid blifva en följd af lättade och bättre kommunikationsanstalter; men staten har ock af dessa nya kommunikationsmedel beräknat en tillväxt i samfärdseln och således äfven förökade inkomster för sig sjelf, och det är derföre billigt och rätt samt med det allmännas eget intresse öfverensstämmande, att hon genom understöd åt andra för orten behöfliga och nyttiga kommunikationsmedel bidrager till dess materiela utveckling och framåtskridande, i synnerhet då fråga är om trakter, hvilka, såsom förhållandet är med de orter jag nyss nämnde, sakna nästan alla andra kommunikationsmedel än landsvägen. Man bör väl ihågkomma, att de mindre kommunikationsmedlen ej endast i och för sig äro nödvändiga och nyttiga, utan i kanske lika hög, om icke högre, grad ett nödvändigt vilkor för att de större och dyrbara kommunikationsanstalterna, till exempel jernvägarne, skola blifva verkligen gagnande och fruktbarande; de förra äro i förhållande till de senare ungefär detsamma som de små källorna i förhållande till den stora, det är de förra som gifva näring och underhåll åt

den senare. Förbättras icke vägarne kring östra stambanan, så tror jag deremot att befolkningen i vissa trakter af de provinser banan genomlöper skall få ganska svårt att göra sig jernvägen till godo och af densamma draga det med honom afsedda gagnet.

Enligt min åsigt är det förevarande anslaget således lika nödvändigt för de södra delarne af landet som för Norrland. Ej heller har det, såsom jag förut påpekat, fallit någon annan än herrar norrländingar in, att detsamma uteslutande skulle användas för Norrlands behof.

På grund af det anförda instämmer jag, för min del i det af Grefve Sparre framställda förslaget, att ifrågavarande anslag måtte från det af Stats-Utskottet tillstyrkta beloppet, 200,000 kronor, förhöjas till 300,000 kronor.

Herr Carl Ifvarsson: Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga; men då jag fått höra en talare uttala sitt klander deröfver, att man icke ville lemna det ifrågavarande anslaget till norrländingarnes uteslutande förfogande, så har jag icke kunnat underlåta att begära ordet. Jag vill åtminstone söka betaga den ärade talaren den fördelen att ensamt för Norrlands räkning få taga anslaget i anspråk. Skulle man nemligen göra afseende på, hvilka orter som ännu icke fått jernvägar eller under en längre tid något större anslag till vägförbättringar och på grund deraf låta dem, med uteslutande af alla andra provinser, göra sig detta anslag till godo, så vågar jag tro, att Halland skulle på detsamma hafva lika goda anspråk som Norrland. Den förra provinsens berättigande att komma i åtnjutande af anslaget är, efter min åsigt, lika stort som den senares. Jag tror dock att det bästa är att med sina pretentioner stanna inom måttlighetens gränser, ty annars händer det ganska lätt, att man mera skadar än gagnar den sak, som man vill arbeta för. Och då Stats-Utskottet i det afseendet genom sitt förslag, så vidt jag förstår, träffat det rätta, måste jag också för min del yrka bifall till dess hemställan i denna punkt.

Herr Nils Nilsson i Stafvie instämde med Herr Carl Ifvarsson.

Herr Liss Olof Larsson: Jag hade icke ämnat begära ordet i denna fråga, men jag har blifvit uppkallad af ett yttrande utaf Herr Hörnfeldt. Han sade nemligen, att han tillhörde *deras* antal, som inom Utskottet yrkat bifall till Herr Treffenbergs motion. Då derutaf, oaktadt han är den ende antecknade reservanten, skulle kunna dragas den slutsats, att han icke, inom Utskottet, varit *ensam* i sin åsigt, samt då frågan synes hafva blifvit betraktad såsom uteslutande rörande de i motionen omförmälda provinserna och jag för en af dessa är representant, man lätt kan tro, att jag understödt Herr Hörnfeldt, har jag begärt ordet för att tillkännagifva, att jag inom Utskottet tillstyrkt det nu föreliggande betänkandet. Jag får dock bekänna,

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

*Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)*

att, när frågan skulle förekomma på afdelningen, jag gick dit, under den föreställningen, att jag der skulle kunna försvara motionen, hvilken vid första genomläsningen syntes mig behjertansvärd, men sedan jag fått taga kännedom om Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens i frågan afgifna utlåtande, fann jag det omöjligt att bevilja anslaget och därför instämde jag i det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag tror för öfrigt, att, om behovet blir så trängande, som motionären påpekat, Kongl. Maj:t icke skall underlåta att till Riksdagen göra framställning om förhöjning uti ifrågavarande anslag, då Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på grund af inkomna ansökningar om understöd anser dylik förhöjning af nöden.

Det har förut blifvit påpekadt, att blott norrländingarne yrka på anslagets förhöjande, och att de skulle anse detsamma afse blott Norrlands behof. Andre talare hafva bemött detta påstående, men äfven jag vill erinra, att anslaget beviljas icke för någon särskild provins utan för hela riket, och jag har förskaffat mig den upplysning, att vid fördelning af de 200,000 riksdaler, som sistlidne Riksdag för ändamålet anvisade, ganska betydliga belopp tilldelats mellersta och södra Sverige. Jag anser för öfrigt, att man icke bör alltför mycket forcera dessa väganläggningsarbeten i Norrland, ty det kan vara ganska godt att hafva litet penningar besparade till sämre tider och då genom dylika arbetsföretag bereda inkomst och understöd åt den nödlidande, arbetslösa delen af befolkningen.

Dessutom tror jag, att, då den princip en gång gjort sig gällande hos Riksdagen, att, i fråga om större arbetsföretag, såsom hamnanläggningar, kanalarbeten och dylikt, Kongl. Maj:t derom gör särskild framställning, som underställes Riksdagens pröfningsrätt, denna princip, som jag anser riktig, icke nu bör frångås.

Ett annat skäl till min uppfattning af frågan ligger äfven deri, att jag icke anser lämpligt att bevilja ett alltför stort anslag till väganläggningar, i synnerhet som motionären frambällit Norrlands behof deraf, ty man skulle derigenom fördyra den nu derstädes pågående jernvägsanläggningen, i det genom den rikliga tillgång på arbete, som deraf skulle blifva en följd, dagsverks- och arbetskostnaden skulle uppbringas ännu högre än hvad nu är fallet, och den är redan hög nog. Det upplystes på afdelningen, att vid de förberedande undersökningar för jernvägen som egt rum i Norrland, man fått betala 4 kronor om dagen för en kari, som skulle bära en landtmätarekedja eller andra behöfliga redskap.

De skäl, jag nu i korthet anført, hafva bestämt min åsigt inom Utskottet, och då jag fortfarande anser Utskottets hemställan under närvarande förhållanden vara den enda riktiga, får jag till densamma tillstyrka bifall.

Herr C. A. Larsson: Jag har begärt ordet med anledning af ett yttrande utaf en af Jemtlands representanter, Herr

Lundberg. Han tycktes nästan tro, att södra Sveriges representanter vore afvoigt stämnda mot norrländingarne, derföre att de icke ville bifalla någon förhöjning i det af Kongl. Maj:t begärda, af Stats-Utskottet i förevarande punkt tillstyrkta anslaget. För egen del ursäktar jag dock gerna ett sådant antagande, då jag besinnar, att det är första gången som den ärade representanten utfövar sitt riksdagsmannakall och således svårligen kan hafva så noga reda på förhållandena i det afscendet under de föregående riksdagarne, men hemställer emellertid till de ärade representanterna för de ifrågavarande tre norrländska länen, huruvida vi här någon enda gång velat afslå ett anslag åt Norrland för en väganläggning eller vattenaftappning, såvida planen för företaget varit så förberedd och utarbetad, att något tvifvel om arbetets nytta och nödvändighet ej med skäl kunnat uppstå. Men något, som i ännu högre grad väckt min förundran, är att Grefve Sparre, som sjelf är landshöfding och således bevandrad i de former, som för dylika anslags erhållande böra iakttagas, kunnat förorda anslagets förhöjning från 200,000 till 300,000 kronor, ett yrkande, hvari, såsom vi hört, äfven andra talare instämt. Motionären, Herr Treffenberg, säger, att han föreslagit anslagets höjande från 200,000 till 400,000 kronor med föranledande af till Kongl. Maj:t från Konungens Befallningshafvande i de tre nordligaste länen inkomna underdåniga framställningar. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, den myndighet, hvilken, som bekant, i första hand skolat pröfva dessa framställningar, säger deremot: „Om Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i de nordliga länen skulle hafva fullt förberedda planer upprättade till vägarbeten, som menigheter åstundade utföra eller möjligen blifvit ådömda att verkställa, för den händelse att statsunderstöd dertill i viss mån komme att nådigst beviljas, så borde dessa planer med protokoll till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning insändas med uppgifter om huru stora statsbidrag som erfordrades för dylika företag inom de särskilda länen„. Mig åtminstone vill det, på grund af detta yttrande, förefalla, som hade Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen betvivlat, att något förslag till vägarbeten från Konungens Befallningshafvande i de tre nordligaste länen hade till Kongl. Maj:t ingått, åtminstone tyckes detta icke hafva varit för styrelsen bekant. Kongl. Maj:t har vid sådant förhållande ej heller kunnat begära någon förhöjning af anslaget. Blifva deremot dessa arbetsförslag och planer en gång i fullständigt skick aflemnade, och efter pröfning af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen godkända samt befinnas de begärda beloppen behöfliga och väl använda, tror jag deremot, för min del, icke, att Riksdagen skall neka att bevilja eller Kongl. Maj:t att begära dem. Något sådant har åtminstone hittills aldrig inträffat med anslag af nu ifrågavarande slag.

Då det ej kunnat visas, ens af motionären, att några planer för omläggning eller anläggning af vägar i de ifrågavarande länen äro å bane, mycket mindre blifvit fullständigt utarbetade, och då det ej heller inom Stats-Utskottet blifvit ådagalagdt, att

*Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m
(Forts)*

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

några sådana planer blifvit till Kongl. Maj:t ingifna, kan jag således, för min del, icke finna klagomålen deröfver att Utskottet icke skulle hafva visat norrländingarne tillräckligt tillmötesgående, vara i något afseende grundade. Norrlands representanter sjelfve skulle säkerligen ej heller, i fall lika litet grundade anspråk på staten som det, hvarom nu är fråga, framställdes från något annat håll än Norrland, med sina röster vilja bidraga till deras uppfyllande.

På nu anförda skäl vågar jag värdsamt hemställa om afslag å såväl Herr Treffenbergs motion som Grefve Sparres under diskussionen framställda yrkande samt bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick.

Med Herr C. A. Larsson förnado sig Herr *Johan Erik Johansson*.

Grefve Sparre: Jag vill, för att göra den siste värde talaren till viljes, upplysa honom om, att jag icke minnes något enda af de senare åren hafva gått förbi, utan att jag gjort hemställan hos Kongl. Maj:t om anslag till flera vägförbättringar för Elfsborgs län, af hvilka till följd af brist på medel några måst hvila till ett annat år. Eftersom han ville veta, om och när vi någonsin fått afslag å en framställning i detta ämne, får jag särskildt bedja honom göra sig det obetydliga besväret att genomöfna det generalförslag som af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen uppgjordes i November eller December månader under sistlidna år. Han skall då finna, att bland andra arbetsföretag jemväl varit fråga om två väganläggningar inom Elfsborgs län, den ena med ett kostnadsförslag å 23,000 och den andra å 18,000 kronor; men att dessa föreslagna väganläggningar af brist på medel icke kunde af Kongl. Maj:t bifallas, churu fullständiga kostnadsförslag voro uppgjorda, churu kommunerna hade åtagit sig lemna bidrag till vägomläggningarne, samt churu våra anspråk voro så reducerade att vi, då vi ansågo det vara omöjligt att erhålla större anslag, inskränkte oss att begära i understöd endast en tredjedel i sender af hela företaget. Utom dessa företag hafva vi endast inom Elfsborgs län liggande färdiga och klara kostnadsförslag angående vägomläggningar, för hvilkas fullbordande erfordras ett belopp af minst 600,000 kronor, men hvarom jag icke ansett det vara värdt att göra framställning, då ju, såsom man lätt torde finna, det nu bestämda beloppet 200,000 kronor ärligen till väganläggningar och vägförbättringar i hela riket är att betrakta endast såsom en dropp i hafvet. Sålunda hoppas jag, att Herr C. A. Larsson nu fått svar på sin fråga, om vi kände något exempel på att orter, som begärt understöd till väganläggningar, fått afslag på en sådan hemställan.

Jag upprepar, hvad jag redan förut sagt, eller att här icke är fråga endast om Norrland, utan äfven om andra orter, som hafva behof af vägomläggningar. Och om också förslaget att

höja väganslaget från det af Kongl. Maj:t äskade belopp 200,000 till 400,000 kronor är väckt af en norrländing, så afses dock med detta motionärens förslag, att det förhöjda beloppet skulle komma icke blott Norrland utan ock öfriga delar af riket till godo. För min del vill jag emellertid, såsom jag redan tillkännagifvit, inskränka mitt yrkande derhän, att sagda anslag må till 300,000 kronor bestämmas. Detta torde vara någon summa att tala om, när det är fråga om att verkställa vägförbättringar och väganläggningar i ett så backigt och stenbundet land som vårt.

*Stat'sbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts)*

Herr Statsrådet Bergström: Herr Talman! Utvecklingen af landets kommunikationsanstalter ligger mig så mycket om hjertat, att det icke torde förefalla Kammaren underligt, att jag i detta ämne önskar yttra några ord, ehuru jag icke har något yrkande att framställa annat, än att jag naturligtvis önskar bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Jag bör då först besanna hvad Grefve Sparre yttrat, nemligen att i allmänhet hvarje år inkomma så många ansökningar om understöd från vägbyggnadsfonden, att de icke alla kunna på en gång tillgodoses. Följden häraf är dock naturligtvis endast den, att en del af dessa ansökningar få ligga öfver till ett annat år för att hvar i sin tur bifallas. Den grund Kongl. Maj:t vid fördelningen af dessa understöd följer, består helt enkelt deruti, att hvarje provins skall, så vidt möjligt är, få någon andel af årets anslag. Emellertid vill jag nu, med särskildt afseende å den i förevarande ämne väckta motion, nämna, att till Kongl. Maj:t från Landshöfdingen i Westernorrlands län först inkommit framställning om förhöjning i anslaget till vägbyggnadsfonden. Detta var, såsom Herrarne torde finna, en officiel framställning. Den remitterades till Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som deröfver afgifvit sitt-utlåtande, hvars hufvudsakliga innehåll omförmäles i Stats-Utskottets nu föredragna betänkande. Ofvan nämnda styrelsens utlåtande inkom dock så sent till Kongl. Maj:t, nemligen endast två eller tre dagar före statsverkspropositionens aflåtande, att ärendet icke hann föredragas inför Kongl. Maj:t så tidigt att afseende derå kunde fästas i den nädiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof. Af denna Konungens Befallningshafvandes i Westernorrlands län framställning syntes, bland annat, att äfven Landshöfdingarne i de tvänne nordligaste länen ämnade inom kort inkomma till Kongl. Maj:t med hvar sin framställning i enahanda syfte. Så skedde äfven, och dessa handlingar remitterades jemväl till Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, hvars utlåtande öfver desamma icke hann inkomma förr än statsverkspropositionen redan blifvit till Riksdagen öfverlemnad. Emellertid hafva numera Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens utlåtanden öfver alla tre framställningarne blifvit föredragna inför Kongl. Maj:t, som beslöt att de skulle af mig i bref öfverlemnas till Stats-Utskottet. Motivet till denna befallning var naturligtvis den att visa, det

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

Kongl. Maj:t, churu han icke ansåg lämpligt att i ämnet aflåta nådig proposition till Riksdagen, när, såsom sagdt, statsreglerings-proposition redan förut blifvit afgifven, dock funnit frågan vara förtjent af den uppmärksamhet, att den borde komma till Stats-Utskottets kännedom, hvilket ock, såsom Utskottet sjelft omförmält, egt rum.

Jag anser mig vidare böra nämna, att fråga uppstått om tvänne mycket viktiga väganläggningar i Norrland, men öfver hvilka likaledes Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen icke före statsverks-propositionens aflåtande hunnit afgifva utlåtande. Den ena af dessa väganläggningar afser att sammanbinda Lycksele med Stensele.

Från Umeå till Lycksele finnes redan väg, men icke från sist-nämnda ställe till Stensele. Landshöfdingen i Westerbottens län anhöll i September månad förlidet år hos Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t måtte hos Riksdagen begära ettanslag för denna väg, motsvarande tre fjerdedelar af anläggningskostnaden, eller 105,000 kronor. I sitt öfver denna framställning afgifna utlåtande förklarade Kongl. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att kostnadsförslaget vore något för högt, och att styrelsen ansåg, det företaget icke borde understödjas med mera än 95,000 kronor. Till följd af detta förklarande af den tekniska myndighet, som vore mest kompetent att bedöma, huruvida kostnadsförslaget varit för högt eller för lågt, fick styrelsen befallning att inhemta yttranden från Lycksele och Stensele kommuner, huruvida de vore villige att utföra vägbyggnadsföretaget; mot ett bidrag, som icke komme att bestämmas högre än till 95,000 kronor. Till åtlydnad af denna befallning har Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hört dessa kommuner; och de hafva vid sammanträden den 31 Oktober samt den 28 och 29 November sistlidet år förklarat, att de för ifrågavarande ändamål voro nöjde med 95,000 kronor. Nu har styrelsen i memorial, som inkommit den 24 i denna månad, förordat framställning till Riksdagen om beviljande af 95,000 kronor för detta vägbyggnadsföretag, och såsom ytterligare motiv derfor anført, att, enligt hvad styrelsen inhemtat, Stensele sockens befolkning skulle vara nödlidande till följd af missväxt.

En annan framställning om understöd för väganläggning är inkommen från Landshöfdingarne i Norrbottens och Westerbottens län gemensamt, hvilken väganläggning afser att förena Jörns kapell med Abborr-träsk eller att förena tvänne vägar, den ena i Norrbottens och den andra i Westerbottens län. Det finnes redan väg från Piteå inåt Lappmarken till Avaviken, som ligger vid östligaste sidan af sjön Stor-Avan, vid hvilken Abborr-träsk är beläget, och vidare finnes väg i Westerbotten till Jörns kapell, och det är för att förena dessa båda vägar, från Jörns kapell till Abborr-träsk, som ifrågavarande framställning blifvit gjord. För dessa väganläggningar begäres ett anslag af 49,600 kronor, men afven på detta belopp har Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen prutat

och ansett, att statsbidraget icke borde sättas högre än till 44,000 kronor. Kammaren finner således häraf, att det är fråga om anläggande af tvänne vägar i Westerbottens och Norrbottens län, hvilka enligt Styrelsens för väg- och vattenbyggnader åsigt, borde understödjas från statens sida med tillsammans 139,000 kronor. Det är alldeles gifvet, att dessa belopp icke kunna utgå af Vägbyggnadsfonden, som för närvarande utgör endast 200,000 kronor, emedan i sådant fall öfriga delar af landet icke skulle få någon andel alls af årsanslaget, och det är icke heller antagligt, att någon särskild Kongl. proposition om beviljande af statsbidrag åt dessa väganläggningar kommer att till denna Riksdag aflåtas. Vore återfonden större, så kunde åtminstone ett af dessa vägbyggnadsföretag derifrån understödjas.

Jag vill också nämna, att jag, för min del, ifall ofvannämnda framställningar inkommit till Kongl. Maj:t så tidigt att de kunnat behandlas i sammanhang med den nädiga propositionen, angående Statsverkets tillstånd och behof, icke skulle hafva tvekat att, på grund af hvad i framställningarne blifvit upplyst, tillstyrka Kongl. Maj:t att begära en förhöjning af vägbyggnadsfonden. Med huru stort belopp jag hade ämnat föreslå dess förhöjning, derom anser jag mig dock icke behöfva nu yttra mig.

Min tid medgifver mig icke att justera den skriftliga uppfattningen af detta yttrande.

Herr Key: Den ärade Civilministerns anförande erinrar mig om den gamla leken: «När jag säger släpp, skall du hålla; och när jag säger håll, skall du släppa.» Herr Civilministern har hållit på Kongl. Maj:ts förslag; jag tror icke, att vi böra släppa det. Det är utom all fråga, att stora anslag vid denna riksdag dels redan beviljats och dels ytterligare komma att beviljas; jag tror därför att vi böra mycket noga betänka oss, innan vi nu fördubbla eller ens med 50 procent förhöja det af Kongl. Maj:t här begärda anslagsbeloppet. Jag anser för min del i alla afseenden lämpligare att vänta dermed till nästa riksdag, då regeringen blifvit satt i tillfälle att pröfva, huruvida förhöjning i anslaget till detta ändamål då bör begäras. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har också för sitt utlåtande bjudit goda skäl, vid hvilka, då de förut upprepats, jag hvarken vill eller behöfver uppehålla mig. Jag inskränker mig således till att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag, öfvertygad, som jag är, att Utskottet icke kunnat göra annat än att på fullt allvar tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, med hvilket bifall jag tror att Kongl. Maj:t äfven på fullt allvar bör finna sig nöjd.

Herr C. A. Larsson: Sedan Herr Civilministern numera yttrat sig i frågan, hoppas jag vara på det klara med norrländingarne; och kan jag nu reda mig mot Grefve Sparre, så är jag belåten; men jag tror att ej heller detta skall blifva så svårt. Då jag yttrade mig, omnämnde jag landshöfdingen i Wester-norr-

Statsbidrag
till väganlägg-
ningar m. m.
(Forts.)

lands län och jag visste icke att Grefve Sparre räknade sig tillhöra Norrland. Jag talade om de tre landshöfdingarne i de norra länen, och jag inser väl de ömmande omständigheter, som gjort att anslag blifvit deras län beviljade. Att dylika anslag blifvit vägrade de södra provinserna har jag mig äfven bekant.

I öfrigt får jag upprepa, hvad jag förut antydt, att Stats-Utskottet kan väl försvara sina åtgärder.

Herr Statsrådet Bergström: Jag vill endast tillägga några ord för att korrigera den uppfattning, som möjligen kan blifva en följd af den siste talarens yttrande.

Det är icke förhållandet, att vid fördelningen af detta anslag den största anparten fallit på de norrländska länen, just därför att behofven der äro så stora och i följd deraf omkostnaderna så betydliga, att det i allmänhet icke är möjligt att åt dessa landskap tilldela understöd från vägbyggnadsfonden, och man har också därför anlitat den utvägen att göra särskilda framställningar till Riksdagen angående dessa län.

Men om man granskar fördelningen år från år tillbaka, skall man finna, att det öfriga Sverige fått lejonparten och alls icke Norrland.

Den skriftliga uppfattningen af detta mitt yttrande kommer icke att af mig justeras.

Herr Jöns Rundbäck: Man har hittills i allmänhet följt två system vid utdelandet af väganslag, i det att man dels tilldelat statsunderstöd särskildt till vissa vägar i Norrland och dels till förbättringar af gamla och anläggningar af nya vägar anvisat det anslag, om hvilket nu är fråga, till hela riket. Utan att nu ingå i resonnement om ett sådant förfarande är lämpligt, ber jag allenast att med hänsyn till Herr Civilministerns nyss fälda yttrande, att af sistberörda anslag de södra orterna åtnjutit «lejonparten», få, med ledning af Väg- och vattenbyggnadsstyrelsens berättelser för åren 1842—1869, af hvilka jag här har ett sammandrag, framlägga några sifferuppgifter.

Det visar sig deraf, att under det vanliga årsanslaget till anläggning af nya och förbättring af gamla vägar för alla dessa år uppgått till 5,669,000 kronor, så hafva de fem norrländska länen deraf bekommit 1,800,000 kronor, eller circa $\frac{1}{3}$. Westerbottens län står högst med 440,000 kronor, dernäst kommer Norrbottens län med 367,000 kronor, så Westernorrlands län med 319,000 kronor och slutligen Jemtlands län med 318,000 kronor. Dessa summor tyckas mig just ej utvisa, att de norra orterna fått för liten andel af ifrågasvarande anslagsbelopp på sin lott. Och jag tror således, att, om vi gå i vidräkning med hvarandra och dervid hafva dessa siffror för ögonen, man rättvisligen ej skall kunna påstå att den sydligare delen af riket fått mera än den norra.

Herr Hæggström: Jag undrar icke, att Herrarne börja att

blifva uttråkade på denna fråga, och jag skall icke heller blifva lång i mitt yttrande. Jag vill endast med anledning af den siste talarens anförande bedja att få fästa hans uppmärksamhet derå, att de summor, som af honom åberopades, icke anslagits allenast till vägbyggnader i de norra länen, utan för alla möjliga ändamål. Så är verkliga förhållandet. Han talade om att Norrland af dessa 5,669,000 kronor fått 1,800,000, men jag vill dervid endast erinra att Norrbottens län med en yta af 931 kvadratmil utgör ensamt nära $\frac{1}{4}$ af hela Sveriges areal, och att i detta län Kronan är den största jordegaren, och då är det också klart, att, när Kronan der eger så stora domäner, densamma har skyldighet att lemna jemförelsevis större bidrag till vägförbättringar, som öka afkastningen ifrån Kronans egendomar.

Jag har ansett mig skyldig att beriktiga den siste talarens uppgifter och skall icke längre upptaga Kammarens tid.

Öfverläggningen var slutad.

Herr vice Talmannen upptog de yrkanden, som blifvit gjorda, och gaf, enligt dem, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick, dels på bifall till det förslag, som Grefve Sparre under öfverläggningen framställt, dels ock slutligen på yrkandet att, med afslag å Utskottets hemställan, motionärernes och reservantens sammanstående förslag måtte varda antaget. Den förstnämnda af dessa propositioner ansåg Herr vice Talmannen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad; men då votering begärdes, skedde alltså, sedan till kontraposition antagits Grefve Sparres förslag, uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt i 1:sta punkten af Utskottets utlåtande N:o 16,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner Nej, har Kammaren beslutit, att till bidrag för det i denna punkt oförmälda ändamål skall till Kongl. Maj:ts disposition för år 1876 anvisas ett anslag å Trehundratsusen Kronor.

Omröstningen företogs; och befanns vid röstsedlarnes sammanräkning, att 100 ledamöter röstat ja mot 43, som röstat nej; i följd hvaraf Utskottets hemställan af Kammaren bifallits.

2:dra—7:de punkterna:

Blefvo jemväl bifallna.

8:de punkten:

Utskottet hade hemställt: att Kongl. Maj:ts nädiga förslag om

Om anslag för
mindre hamn-
och brobygg-
nader m. m.

Om anslag för mindre hamn- och brobyggnader m. m
(Forts.)

anvisande för år 1876 af ett anslag å 30,000 kronor för understöd-
jande af mindre hamn- och brobyggnader samt upprensning af åar
och farleder måtte endast på det sätt bifallas, att för ändamålet
skulle anvisas ett belopp af 20,000 kronor.

Rörande denna fråga yttrade

Herr Casparsson: Utskottet har såsom stöd för sitt afstyr-
kande utlåtande anfört, att i Kongl. Maj:ts proposition någon anled-
ning icke uppgifvits att för år 1876 höja det här ifrågavarande
anslaget öfver det förr vanliga årliga beloppet; och det har sin
fullkomliga riktighet. Men hvad här af Kongl. Maj:t underlåtits,
det har Utskottet supplerat, då detsamma framställt i sitt utlåtande
ett godt skäl för anslaget höjande. Utskottet tillkännagifver nem-
ligen, att af det till ett betydligare rensningsföretag för år 1875
beviljade anslag å 40,000 kronor disponerats 27,000 kronor, alltså
återstår att för år 1876 ytterligare anvisa till sagda ändamål
13,000 kronor. Dragas 13,000 kronor från 20,000 kronor. återstå
sjutusen kronor, (säger 7,000 kronor) till understödjande år 1876
af mindre «bro- och hamnbyggnader samt vatten-kommunikationer»
inom hela riket.

Jag hemställer, om detta belopp, 7,000 kronor, kan för detta
ändamål anses tillräckligt. På grund alltså af det skäl Utskottet
anfört yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr J. Rundbäck: Af betänkandet visar sig, att ifråga-
varande anslag för förlidet år utgjorde 40,000 kronor. Anled-
ningen hvarför det höjdes från 20,000 kronor, till hvilket be-
lopp det under flera år varit bestämdt, var en större strömrrens-
ning som skulle företagas vid Örsundsbro, och till hvilket arbets-
företag 27,000 kronor togos i anspråk, hvaremot till öfriga
arbeten endast 10,800 disponerats. Om nu det vanliga anslaget
20,000 kronor blifvit anvisadt till detta ändamål, så skulle hälften
af anslagsbeloppet vara disponibel. Nu återstår visserligen blott,
såsom Herr Casparsson sade, 7,000 kronor, men det är vackert så. Detta
synes mig bevisa, att Utskottet haft rätt i sitt antagande, att
högre anslag icke skulle behöfvas för 1876 än för 1875, då icke
ens i fjor hela anslaget åtgick, och af sådan anledning hemställer
jag om bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Bergström: Herr Talman! Jag tillåter
mig att beriktiga åtskilliga uppgifter, som här hafva blifvit gjorda.
Ifrågakomma anslaget utgjorde för 1874 20,000 kronor samt 40,000
kronor för *innevarande* år och ej, såsom den siste talaren nämnde,
för «sistlidna» år. Anledningen, hvarför anslaget höjdes från
20,000 till 40,000 kronor, var dels den, att ett större strömrrens-
ningsföretag, som skulle kosta 40,000 kronor, var anmaldt till un-
derstöd, och dels den, att med det ringa belopp, som för år 1874
var anslaget, icke kunde understödjas ett sådant företag. Emeller-
tid beviljades anslaget till upprensning af Örsundsån på det sätt,
att 13,000 anvisades på fonden för år 1874 och återstöden 27,000

på fonden för innevarande år, och andra arbeten hafva under innevarande år fått understöd allenast med 10,800 kronor. Anledningen hvarföre återstoden å anslaget icke blifvit använd, är icke den, att det skulle saknas företag, som kunde behöfva understödjas, utan allenast att denna återstoden är allt för ringa för att med någon nytta kunna till ett allmänt arbete anvisas. Anledningen, hvarföre Kongl. Maj:t vid denna riksdag begärt vägaslagets fastställande till 30,000 kronor, är åter den, att man velat finna ett medium emellan anslagets förra belopp, 20,000 kronor, och dess nuvarande summa 40,000 kronor. Under sådana förhållanden och då det icke felas arbeten, hvartill medlen lämpligen kunna anvisas, får jag, i likhet med den förste ärade talaren, yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Den skriftliga uppfattningen af detta mitt yttrande kommer icke att af mig justeras.

Herr Peter Olsson: Det är, såsom Herr Civilministern yttrat, fullkomligt riktigt, att detta anslag under föregående år utgått med 20,000 kronor. Det är afsedt endast för sådana mindre företag, som med denna ringa summa i någon betydligare mån kunna understödjas. Då denna fråga vid sista riksdagen utgjorde föremål för öfverläggning, förefanns en särskild anledning, hvarföre Kongl. Maj:t begärde anslagets förhöjning från 20,000 till 40,000 kronor, nemligen den att ett större strömrensingsarbete skulle utföras. Detta företag medtog äfven, såsom af betänkandet inhemtas, största delen af den auslagna summan. I likhet med hvad Herr Civilministern nu antydt, trodde äfven vi på Afdelningen, att orsaken till föreslagna nedsättningen med 10,000 kronor endast varit den, att sålunda uppkomme en medelsumma mellan 40- och 20,000 kronor. Under sådan förutsättning och då Kongl. Maj:t alltid brukat inkomma med särskilda framställningar till Riksdagen om understöd till sådana arbeten, som kräfde större belopp, samt enär under många år förut till denna fond endast 20,000 kronor utgått för ändamålet, ansågo vi nu icke vara för handen något egentligt skäl att göra någon förändring härutinnan, helst fråga om understöd åt något speciellt företag ej förelåg. Denna Afdelningens mening blef ock den inom Utskottet gällande, och jag tror icke att Utskottets förslag, om det blir Riksdagens beslut, i någon mån skall hvarken förhindra eller försvåra understöd till företag, som kunna erfordra större belopp. På dessa skäl tillåter jag mig att, i likhet med Herr Jöns Rundbäck, yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits, i enlighet med de gjorda yrkandena, blef Utskottets hemställan af Kammarerna bifallen.

9:de punkten.

Bifolls.

Om anslag för mindre hamn- och brobyggnader m. m.
(Forts.)

Om anslag till
en bro öfver
Atra-ån.

10:de punkten.

I denna punkt hade Utskottet beträffande Kongl. Maj:ts nådiga framställning, att för anbringande af en bro öfver Atra-ån vid Vessige inom Hallands län och anläggning af nödiga anfarstsvägar till samma bro, ett mot hälften af den beräknade kostnaden svarande anslagsbelopp af 25,000 kronor måtte beviljas, att utgå under år 1876, gjort den hemställan,

att berörda nådiga förslag icke för det närvarande måtte af Riksdagen bifallas.

Enligt anteckning å utlåtandet, hade inom Utskottet Herrar *L. M. Nordenfelt* och *Carl Ifvarsson* reserverat sig mot det slut, hvartill Utskottet kommit, under yrkande af bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet.

Efter det punkten nu hos Kammaren föredragits, anförde

Herr Kjellman: Det var högst beklagligt, att Stats-Utskottet afslog den begäran om ett anslag för anbringandet af en bro öfver Atra-ån, hvilket af Kongl. Maj:t blifvit äskadt. På den trakt, från hvilken jag är, har man sina kommunikationer till Göteborg och tager vanligen vägen öfver ifrågavarande ställe. Stora svårigheter äro emellertid dermed förenade; ty dels, när det är litet vatten, går pråmen icke öfver, dels är det vintertiden ännu oftare hinder för öfverfarten; hvaraf följden blir, att man måste taga en omväg på 2 à 3 mil antingen åt norr eller åt söder.

Då nu såväl Konungens Befallningshafvande i Hallands län som äfven Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkt och Kongl. Maj:t af Riksdagen begärt anslaget, var det högst ledsamt, att Stats-Utskottet skulle afstyrka detsamma.

Jag har intet vidare att säga, än att jag, för min del, icke kan annat än yrka, det Kongl. Maj:ts förslag måtte antagas och Utskottets hemställan lemnas utan afseende.

Herr Carl Aron Jönsson: Det är verkligen ledsamt att uppträda, när man icke kan föra till torgs hvad man bör göra, till följd utaf den heshet, hvaraf jag länge lidit. Men såsom representant från orten är jag skyldig att belysa frågan från en annan synpunkt än Stats-Utskottet gjort. Utskottet har sagt, att denna fråga icke är af någon synnerlig vikt, derföre att den ifrågasatta brobyggnaden blifvit af endast två socknar förordad, men deremot bestridd af öfriga 23 socknar inom ifrågavarande två häradar. Ja, så har förhållandet visserligen varit; men dervid är att märka, att då fråga första gången väcktes om att bygga en bro öfver Atra-ån vid Vessige, gällde det att begge häraderna skulle bygga bron, nemligen Faurås och Årstads häradar. Nu finnes en bro i öfra ändan af häradet och en vid kusten nära Falkenberg. Mellan dessa broar har funnits en pråm, hvarpå resande i långliga tider fått göra öfverfarten; det är nu frågan om en brobyggnad mellan dessa punkter.

Då kostnadsförslaget blifvit af Major Remmer uppgjordt till 65,000 kronor, och Konungens Befallningshafvande ålagt häradsboarne att bygga bron, klagade häradsboarne häröfver, enär de ansågo sig icke skola få något gagn af en sådan bro, samt att endast en eller annan församling på ömse sidor närmast bron deraf finge fördel. Men, mina herrar, det var just genom häradsboarnes protest, som Kammarkollegium ändrade utslaget i så måtto, att om statsbidrag, motsvarande hälften af den utaf Majoren Remmer till 65,000 kronor beräknade kostnadssumman blefve till arbetets utförande beviljadt, så skulle häradsboarne vara pligtige att, på sätt Konungens Befallningshafvande föreskrifvit, uppföra bron. Detta fastställdes sedermera af Kongl. Maj:t. Det är visserligen sannt, att frågan sedan dess legat nere, och häri har Utskottet alldeles rätt.

*Om anslag till
en bro öfver
Åtra-ån.
(Forts.)*

Utskottet säger vidare, att Major Remmer i sitt betänkande yttrat, att han händelsevis kommit att sammanträffa med en af de i denna fråga mest intresserade personer och för denne framhållit möjligheten af en billigare brobyggnad. Nu säger visserligen Utskottet, att, när frågan kunnat ligga nere så länge, synes deraf att den icke är af synnerlig vikt. Men, mina herrar, förhållandet har varit, att de personer, som varit mest intresserade af frågan, hafva ansett kostnaderna för dryga för dem, som af företaget skulle haft ingen eller blott ringa fördel.

När emellertid frågan blifvit vid Majoren Remmers besök i orten år 1870 ånyo upptagen, ingingo häradsboarne till Konungens Befallningshafvande med begäran om anslag för undersökning af förhållandet och Kongl. Maj:t beviljade för ändamålet 400 kronor. Derpå uppgjordes af Majoren Remmer ett nytt kostnadsförslag, som slutade med en summa af 50,000 kronor. Nu hafva de för brobyggnadsföretaget intresserade personer ingått till Kongl. Maj:t med begäran om bidrag dertill, och det begärda anslaget är af Konungens Befallningshafvande och Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen tillstyrkt, samt af Kongl. Maj:t i dess proposition till Riksdagen äskadt. Men så säger Stats-Utskottet, att det synes af hvad i frågan förut förekommit, som om häraderna icke ville hafva någon bro. Ja, detta gällde när det var fråga om att de sjelfva skulle bygga bron. Men sedan häradet fått löfte om att Riksdagen skulle bidraga dertill, då blefvo de benägna för företaget.

Jag tror, för öfrigt icke, att någon af Utskottets ledamöter kan veta, om häradsboarne vilja hafva någon bro eller ej. Men jag, såsom deras representant, kan försäkra, att de vilja bygga en sådan, blott de få det begärda anslaget.

Då jag är besvärad af en sådan heshet, borde jag ej längre upptaga Kammarens tid. Men jag må emellertid säga, att jag finner det högst ledsamt, att Utskottet afslagit Kongl. Maj:ts proposition. Det har naturligtvis skett af sparsamhetsskäl, och jag tackar Utskottet att det iakttager all möjlig sparsamhet, och jag är densamma, som icke skall underlåta att understödja det häruti. Men man bör vara konsekvent i allt. I onsdags till exempel, när

Om anslag till
en bro öfver
Åtra-ån.
(Forts.)

fråga var om beviljandet af anslag till en vägundergång vid Lund, lemnade Riksdagen sitt bifall härtill; ty det kunde naturligtvis icke gå an, att skåningarne skulle vänta en 5 minuter, när grindarna till en vägöfvergång äro stängda, utan för att få det beqvämre, anslog Riksdagen 32,000 kronor till en vägundergång vid Lund, men ett anslag till en bro i Halland det anser Utskottet öfverflödigt.

Om förhållandet i Halland vore som i det öfriga Sverige, så att isen blefve så stark att man kunde köra deröfver, vore allt bra. Men här, när vintern inträffat, lägger sig isen endast vid stränderna och färjan måste dragas upp på land. Vet man detta på förhand, kan man väl taga en annan väg; men när den, som ej har reda på att detta inträffat, framkommer till stället, der han finner att floden ej är så isbelagd att man kan köra deröfver samt att färjan ligger uppdragen på land, blir han nödsakad att vända om och taga en betydlig omväg. Och detta, mina herrar, är ju ett högst ledsamt förhållande.

Jag har för öfrigt ingenting att säga annat än att yrka afslag å Stats-Utskottets utlåtande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Bergström: Jag skall be att få framhålla en omständighet, på grund af hvilken jag vill hemställa om afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

I viss mån äro häradsboarne genom Kongl. Maj:ts resolution den 10 November 1865 tillförsäkrade om statens bidrag till ifrågasvarande företag, ty när skyldighet för dem stadgades att bygga denna bro öfver Åtra-ån, skedde detta under den förutsättning, att staten skulle bidraga till kostnadernas betäckande med halfta beloppet. Denna skyldighet har icke lidit någon modifikation. Den enda modifikation, som Kongl. Maj:t medgat dem, var den, att, i händelse de inom viss tid inlöste en mindre bro, hvilken blifvit uppförd vid Räfvingefors, skulle de befrias från skyldigheten att bygga någon bro på ifrågasvarande ställe. Men af en eller annan anledning underläts detta, och då inträdde ofvannämnda, genom laga dom stadgade, byggnadsskyldighet i sin fulla kraft.

Nu har Stats-Utskottet i sitt betänkande sagt, att frågan en längre tid legat nere, och att den af en händelse blifvit återupptagen. Anledningen dertill att den legat nere var naturligtvis den, att häradsboarne funno det bidrag, som skulle drabba dem, eller 32,500 kronor, allt för högt. Men när sedermera det befunnits, att det vore möjligt att uppföra en ny brobyggnad på ett tillfredsställande sätt med mindre kostnader, eller 50,000 kronor, upptogs frågan ånyo, och Kongl. Maj:t har till och med anslagit ett belopp af, om jag minnes rätt, 400 kronor till undersökningar för uppgörande af en billigare byggnadsplan.

På sätt, den ärade representanten från orten upplyst, är isningen i Åtra-ån ofta så svår, att man under långa tider icke kan komma öfver, och att, om man vill begagna den bro, som finnes vid Räfvingefors, detta föranleder till en afväg på sex fjerdingssväg.

Det är så mycket nödvändigare, synnerligast för de mera af lägset boende, att den nu ifrågasatta brobyggnaden kommer till stånd, som det icke finnes någon annan broöfvergång på den långa sträckan mellan Gunnarp och Falkenberg. Jag får därför hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

*Om anslag till
en bro öfver
Åtra-ån.
(Forts.)*

Herr Jöns Rundbäck: På sätt och vis indirekt uppkallad derigenom, att herr C. Aron Jönsson åberopat mig, ehuru jag här icke yttrat mig i ämnet, ber jag att deri nu få lemna några upplysningar. Jag tror att hvar och en, som läser igenom utlåtandet, skall finna, att Stats-Utskottet haft ganska goda skäl för sitt afstyrkande af det äskade anslaget. Deraf synes åtminstone tydligt, att det endast är åboarne i tvänne socknar, som hafva nytta af den ifrågasatta brobyggnaden och de för ändamålet erforderliga anfarstsvägar. De öfriga 23 socknarne inom häradena hafva på allt möjligt sätt sökt komma undan denna byggnadsskyldighet och blifva qvitt hela företaget, under det endast nyssnämnda 2 socknar visat sig intresserade därför. Och för dessa 2:ne socknar vill jag visst icke förneka att bron kan vara af vigt. Men det egenomliga i denna sak är, att Kammarkollegium fält en dom, deri det anbefaller vissa kommuner att bygga en bro mot anvisning af understöd från Riksdagens sida. Med hvad rätt har väl Kammarkollegium inblandat Riksdagen i denna fråga? Riksdagen har i själfva verket ohördan blifvit dömd att bygga en bro, och ingen af dess ledamöter har haft aning om saken förrän frågan om statsanslaget uppstår! Hvad sägen I derom, mine herrar?

Hvad angår den omtalade långa vägen och de svårigheter, som skulle möta för att komma öfver Åtra-ån från Gunnarp till Falkenberg, så är dermed icke så farligt. På begge sidor om ån, norr och söder derom, löpa nemligen parallelt tvänne vägar. Detta är vanliga förhållandet med flodsystemen på västkusten. Så t. ex. Göta elf. På begge sidor om den löpa parallelt tvänne vägar nästan från Venersborg till Göteborg, utan att på lång tid ända tills helt nyligen på denna 7 mil långa sträcka funnits någon bro öfver elfven. Till år 1819 fanns der visserligen en staten tillhörig bro. Men så förklarade Kongl. Maj:t, att den skulle rifvas, och orterna på begge sidor om elfven stodo utan någon fast landkommunikation med hvarandra. Och ändå var trafiken der så liflig, att ej mindre än åtta färjplatser funnos vid elfven på denna sträcka. Trafiken på Åtra-ån är deremot helt obetydlig, och orten har dessutom tillfälle att för 3,000 kronor inlösa en bro vid Råfvigefors, hvilken jag anser vara alldeles tillfyllest för ortens behof, och dessförinnan hade för öfrigt häradsboarne tillfälle att erhålla en annan bro öfver Vessige för en kostnad i enlighet med ett af Major Backlund uppgjort förslag af 16,000 kronor, om jag ej misstager mig. Major Remmers derefter år 1862 uppgjorda kostnadsförslag till samma bro uppgick till 65,000 kronor. Härom processade häradsboarne, och resultatet blef, att de dömdes att antingen bygga bro eller ock

*En anslag till
en bro öfver
Åtra-ån.
(Forts.)* sätta färja i gång. De undandrogo sig dock begge delarne. Så låg frågan nere till år 1871, då Major Remmer på en resa i orten händelsevis träffade en person, intresserad i det ifrågasatta brobyggnadsföretaget, hvilken han tillfrågade, om orten önskade det sammans utförande. Han fick då till svar, att endast tvänne af socknarne i de nämnda häradena önskade det, men de öfriga tjugutre socknarne icke, hvarjemte han tillspordes, huruvida han icke kunde uppgöra ett billigare kostnadsförslag till brobyggnaden. Major Remmer uppgjorde då ett på nya konstruktioner grundadt förslag, hvori kostnaden för bron uppförande var beräknad till 50,000 kronor. Nu har jag emellertid försport, ehuru jag icke har faktiska bevis derpå, att bron icke läser kunna byggas för mindre än 65,000 kronor. Skulle förhållandet vara sådant och Riksdagen rätta sig efter Kammarkollegii dom, enligt hvilken häradsboarne skola bidra med halfva den beräknade kostnaden, eller sålunda med 32,500 kronor, så räckte ju i alla fall icke det nu begärda statsanslaget till för ändamålet.

Det är visserligen ingenting att säga om att representanterne från orten förfakta anslaget beviljande. Jag har sjelf rest den vägen och har ingenting emot företaget om häradsboarne blifva underkastade Kammarkollegii dom efter ordalydelsen; ehuru såsom sagdt, frågans framträdande endast berodt på en slump, nemligen, att Major Remmer kom till orten och händelsevis råkade i samtal med en person, som önskade arbetets utförande, hvaraf följden blef en af fyra personer i de två intresserade socknarne undertecknad petition till Kongl. Maj:t, hvilken å sin sida på grund af Kammarkollegii utslag framlemnadt proposition i ämnet till Riksdagen.

Sådan är gången af frågan. Det enda skäl Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anført för brobyggnadens utförande nu är, att derigenom skulle vinnas en genare väg för trafikanter från norra Halland och kusten vid Falkenberg till en blifvande jernvägsstation vid Thorup å Halmstabanan. Detta skäl är ej mindre långsökt, än ohållbart. Ty de som färdas norrifrån för att möta jernvägen och komma t. ex. till gästgifvaregården Köinge, der många vägar norrifrån löpa tillsammans, hafva närmare väg öfver Gunnarp till Thorup än om de taga vägen åt och öfver Vessige bro. De åter, hvilka befinna sig i Falkenberg och på närmaste väg vilja träffa sagda jernväg, skola helt säkert föredraga den bättre och ingalunda längre vägen från Falkenberg, Slöinge, Qvibille till Draereds gästgifvaregård, i hvars närhet jernvägen träffas. För öfrigt bör bemärkas, att den obetydliga rörelse, som för närvarande förefinnes från Westergötland och Småland till Falkenberg, helt säkert tager sin riktning på Halmstads-banan, hvadan bron antagligen icke blir af någon synnerlig fördel för andra än några qvarnverksegare i orten. På de skäl jag nu tager mig friheten anföra och då just orten i fråga sjelf girvit kraftigare skäl mot beviljande af det ifrågasatta anslaget än Stats-Utskottet, så yrkar jag bifall till dess afstyrkande hemställan.

Herr Carl Ifvarsson: Mig synes, som skulle Herr J. Rundbäck i sitt uppträdande till försvar för Utskottets afstyrkande hemställa snarare gifvit skäl för än mot bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet. Så nämnde han, om jag ej uppfattade honom orätt, att trafiken öfver den ifrågavarande ån är så lifvig att ej mindre än åtta färjplatser äro behöfliga der. Denna uppgift kan, enligt min mening, icke annat än vitsorda snarare än jäfva nödvändigheten af en brobyggnad öfver ån. Vidare har han påstått, att Kammarkollegium dömt Riksdagen att bidraga till nämnda brobyggnad. Han har så till vida rätt, som kollegium ålagt häradsboarne att bygga bron, *under förutsättning* att staten gifver bidrag dertill; men han har orätt, då han säger, att kollegium ålagt Riksdagen någon betalningsskyldighet i detta afseende.

*Om anslag till
en bro öfver
Åtra-ån.
(Forts.)*

Hvad sjelfva saken beträffar, så torde väl obestriddigen brons nödvändighet för orten vara af vederbörande myndigheter fullt ådagalagd. Men härtill kommer, att bron blir af fördel icke allenast för den närmaste orten, utan äfven för mera afägsna trakter, för Småland och Vestergötland, som gränsa dertill; och af ännu större betydelse för rörelsen i orten blir den ifrågasatta broanläggningen sedan jernvägen mellan Halmstad och Nässjö blifvit färdig.

Jag kan således icke underlåta att understödja min länskamrat i hans yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, helst jag är förvissad, att broanläggninge neljest aldrig kommer till stånd. Jag yrkar alltså afslag å Stats-Utskottets hemställa och bifall i den Kongl. propositionen.

Herr Hörnfeldt: Då jag icke kunnat biträda det slut, hvar till Stats-Utskottet kommit i denna punkt, ehuru jag icke reserverat mig deremot, så ber jag att få nämna några ord i ämnet. Mig synes nemligen, som om alla billighetsskäl talade för Kongl. Maj:ts proposition i frågan, helst alla de myndigheter, som blifvit hörda, tillstyrkt den förevarande broanläggningen, och fråga endast gäller ett relativt mindre betydligt anslag till förmån för en ort, som hittills icke blifvit öfverfödigt hugnad med statsanslag. Man har här såsom skäl för afslag å motionen anført, att den ort, som borde vara intresserad för företaget, visat sig såsom mer än likgiltig derför. Men då vi höra, att af de i fråga varande socknarne tvänne hafva nytta af förenämnda broanläggning, så vore det ju en orättvisa att neka det derför begärda anslaget. Herr J. Rundbäck har uttryckt sin förvåning deröfver, att Kammarkollegium, så att säga, gått Riksdagen i förväg genom att döma häradsboarne att bygga och underhålla ofta nämnda bro. Ett sådant domslut, hvarigenom Kammarkollegium ålagt vederbörande att, om Riksdagen beviljar anslag till halfva kostnaden, bygga och underhålla bro, är visst ingen nyhet för detta fall.

Jag hänvisar i det fallet Herr Jöns Rundbäck till Kammarkollegii handlingar. Der synes, huru kollegiet förfarit i fråga om väg mellan Björna kyrka och Aspseloforsen. Talaren blir då i

Om anslag till tillfälle att öfvertyga sig, det Kammarkollegium varit fullt kon-
 en bro öfver seqvent. På af flere föregående talare påpekade skäl vill jag in-
 Ätra-än. stämman och yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.
 (Forts.)

Herr Casparsson: Det fins två sätt att bilda sig en opinion om behöfligheten eller obehöfligheten af ett anslag. Det ena sättet är genom styrkan af de skäl, som anföras *för* anslaget, det andra, indirekt, är genom svagheten af de skäl, som anföras *mot* detsamma. Som jag saknar all lokalkänedom i föreliggande fråga, måste jag uteslutande fästa mig vid skäl, och utan att i minsta mån vilja förringa vigten af dem Kongl. Maj:t anført för anslaget beviljande, tycker jag dock att de skäl, Stats-Utskottet anført mot dess beviljande, äro ännu mera talande till förmån för detsamma.

Det första skälet är, att «det häradsboarne sålunda medgifna, men af dem icke begagnade tillstånd att ifrån utförande af ifrågasvarande brobyggnad befrias, om de i stället inlöste bron vid Räfvingefors, synes utvisa att denna bro kan vara för trafiken tillfredsställande.» Att någon icke begagnar tillfället inlösa en sak, kan visserligen bero derpå, att man icke har råd, och då är man ursäktad; men eljest torde väl uraktlåtenheten att begagna ett lemnadt tillfälle att inlösa en sak just utvisa, att man ej finner den «tillfredsställande». Hvad Utskottet här anført tyckes mig derföre bevisa motsatsen till hvad Utskottet velat bevisa. Det andra skälet är, att «frågan ända sedan 1862 fått ligga nere och endast af en händelse återupptagits». En stor man har en gång fält ett yttrande om «en händelse, som ser ut som en tanke», men här har Utskottet fått fatt i en tanke, som ser ut som en händelse. Går jag tillbaka till föregående sida, upplyser Utskottet att «af Major Remmers år 1870 afgifna betänkande inhemtas, att frågan legat nere till år 1871, då Remmer *händelsevis* för en af de mest intresserade framhållit möjligheten att bygga en långt billigare jernbro än den förut projekterade. Det vill säga att i ett år 1870 afgifvet betänkande har det omtalats en händelse, som inträffat först 1871. Det kan man kalla en ovanlig förutsägelseförmåga och vi beträda således här det profetiska området, men om det är Stats-Utskottet eller den återopade auktoriteten, som gifvit sig in på detta område, är för mig icke fullkomligt klart. I hvilket fall som helst, synes det vara argumentet och icke undersökningen, som tillkommit «af en händelse».

Det tredje skälet innefattar, att «häradsboarne, hvilkas bidrag till brobyggnaden enligt senaste planen skulle belöpa sig till 25,000 kronor, genom Kongl. Kammarkollegii utslag ansetts kunna lagligen tillförbindas att med hälften af 65,000 R:dr eller 32,500 kronor dertill bidraga, vid hvilket förhållande skäl ej synes för staten förefinnas till det begärda anslaget beviljande.»

Jag hör i allmänhet icke till dem, som skrika öfver de bördor, som trycka jordbruket, men jag erkänner, till den kraft och verkan det kan hafva, att det finnes bördor, som trycka jordbruket ganska hårdt och främst bland dessa väg- och brobyggnadsskyldigheten

men, att nu åberopa ett sådant skäl, som att då en kommun blifvit dömd att betala en större summa det icke vore skäl att bevilja ett anslag, som skulle medföra en lindring i denna utgift, detta är verkligen ett besynnerligt skäl, som jag minst hade väntat från Stats-Utskottet, hvilket företrädesvis talar om jordbrukets tryckande skatter.

*Om anslag till
en bro öfver
Åtra-ån.
(Forts.)*

Det fjerde skälet, är, att hvad Konungens Befallningshafvande yttrat, angående brons betydelse ännu «icke synes förtjena afseende.» Här stå tvänne auktoriteter mot hvarandra, Stats-Utskottet å ena, Konungens Befallningshafvande å andra sidan. Jag hyser visserligen stort förtroende till Stats-Utskottet, men kan icke underlåta att äfven tillerkänna Konungens Befallningshafvande något vitsord. Läger jag dessa auktoriteter i hvar sin vågskål, står balansen temligen jemnt; men nu tillkommer, att den ledamot inom Stats-Utskottet, som i detta fall torde hafva den största lokalkännedomen, har reserverat sig mot Utskottets förslag och lägger jag honom i den ena skålen till Konungens Befallningshafvande, så flyger den andre med Stats-Utskottet högt i luften; — allt figurligt taladt, förstås!

Hvad reservanten beträffar, så förevar vid förlidna riksdag ett något liknande anslag för den ort, jag representerar. Han motsatte sig anslaget, och under debatten, i hvilken Herr Civil-ministern äfven deltog, sporde han Civil-ministern, om denne gjorde anslaget till ett förtroendevotum. För min del får jag förklara att, då jag röstar för det nu ifrågasatt anslaget, gör jag det icke såsom förtroendevotum till Herr Civil-ministern; han behöfver det icke ty hans nit för landets näringar och kommunikationer är så väl känt och erkänt, men jag gör det såsom förtroendevotum till reservanten, som jag är öfvertygad icke tillstyrker anslaget, om hvars nytta och behöflighet han icke är fullkomligt öfvertygad, och, då jag det gör, tror jag mig hafva vedergällt honom för hans motstånd i fjor, jag då förfäktade, på det sätt, för hvilket det österländska bildspråket har ett så betecknande uttryck.

Jag yrkar, i öfverensstämmelse med reservanten, bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Rylander: Jag hade ej tänkt yttra mig i denna fråga, men då representanten från Göteborgs och Bohuslän talat mot beviljandet af ifrågasatt anslag, har jag icke kunnat afhålla mig från att upptråda. Hans hållning härvidlag förundrar mig högligen, ty den ärade representanten har sjelf flera gånger sökt Riksdagen om anslag till en större bro, hvilken ej ansågs kunna byggas utan statsanslag. Något statsanslag blef likväl ej beviljad och det ser ut som om han nu ville taga repressalier. Jag är boende längre afsides från den nu ifrågasatta bron än från den andra. Jag önskade likväl att den ärade representanten fått statsunderstöd till sin bro, liksom jag nu önskar att bidrag beviljas till denna bro. Det är nemligen min öfvertygelse, att staten bör bidraga till sådana företag, och synnerligen då det som detta är för en landsdel som

Om anslag tillföret är vanlottad på lätta kommunikationer. Jag yrkar bifall en bro öfver till Kongl. Maj:ts proposition.

▲Ira-än.
(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Då jag begärt ordet i denna fråga, har jag visst icke betraktat frågan så vigtig, att jag gjort det för att uttala något förtroendevotum vare sig för den nästföregående talaren, som talade om sådant, eller emot regeringen. Jag tager saken sådan den är, och vill icke tillägga den en betydelse, som den icke eger; jag vill icke heller, då tiden är så långt framskriden, upptaga till besvarande alla de anmärkningar, som blifvit gjorda emot det slut, hvartill Utskottet kommit — behöfver det icke heller, då allt, hvad Kongl. Maj:t i ämnet anført, talar för ett sådant slut; och Utskottet hade endast behöft återopa de af Kongl. Maj:t anförda skäl för sitt afstyrkande af propositionen.

Sällan om någonsin har jag sett en Kongl. proposition, som blifvit framlagd på så lösa grunder, som denna; af densamma framgår, att de brobyggnadsskyldige af alla krafter stretat emot bygandet af bron i fråga; men huru har då denna proposition åstadkommit? Jo, fyra personer ha ingått till Kongl. Maj:t med en framställning derom, och dessa personer representerade endast två socknar af de 25, som skulle få anslaget för att bygga bron; men huru vet man då att de 23 vilja ha anslaget? Jo, en talare har nyss försäkrat oss att häradsboarne både vilja ha anslaget och bygga bron; det tyckes dock icke vara så helt med denna försäkran, ty hela propositionen vittnar emot hans uppgift. Det anförda är dock icke det mest besynnerliga som förekommer i den Kongl. propositionen; ännu oförklarligare är huru Kongl. Maj:t kunnat påstå, det bron nu är af sådan vigt, att ett så betydligt statsanslag böra beviljas. Den 10 November 1865 förklarade Kongl. Maj:t, sedan synerätten sig utlätit, att denna bro icke vore nödig, om Räfvingefors bron inlöstes, att om häradsboarne inom ett år derefter tillöste sig en vid Räfvingefors uppförd bro, samt dessutom vidnakhölle färjnrättningen vid Wessige, så skulle ifrågavarande brobyggnadsskyldighet helt och hållet förfalla. Bron inlöstes visserligen icke inom föreskrifven tid, men det upplystes inom Utskottet, att häradsboarne sedermera inlöst bron och således fullgjort Kongl. Maj:ts föreskrift; om Kongl. Maj:ts resolution den 10 November 1865 var riktig — och jag måste antaga att så var — så kan jag icke förstå hvarföre nu samma bro icke är lika tillfyllestgörande, som den varit, om den inlösts några månader tidigare; det ser nästan ut som om man ville hämnas för det att häradsboarne kommo något senare än Kongl. Maj:t föreskrifvit. När dessutom förekommer, att Kammarkollegii af Kongl. Maj:t i den delen gillade utslag bestämmer, att de brobyggnadsskyldige äro ålagde att bygga bron, endast för så vidt statsanslag, motsvarande hälften af 65,000 R:dr, kunde erhållas, så synes mig kunna sättas i fråga, huruvida häradsboarne kunna tvingas att emot sin vilja bygga bron, då här endast är fråga om ett statsbidrag till hälften af 50,000 kronor och icke 65,000, som utslaget bestämmer. Utskottet har således, långt ifrån

att vara afvoigt stämmt emot de brobyggnadsskyldige, trots sig gå de flestes önskingar till mötes, då Utskottet afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

*Om anslag till
en bro öfver
Åtra-ån.
(Forts.)*

Dessutom förefaller det mig, som om brobyggnaden vore allt för storartad och för dyrbar; mig synes som om bron kunde byggas af trä och dymedelst blifva mycket billigare. Visserligen blifver en dyrbar jernbro mera varaktig än en bro af trä, men huru ofta händer det icke att man får låta sig nöja med hvad man förmår åstadkomma, emot det man skulle önska. Öfver Dalelfven finnas inom den provins jag tillhör mer än tjugo broar, men endast af trä; visserligen vore det önskligare om de vore af jern, och således mera varaktiga, men de brobyggnadsskyldige ha icke ansett sig ha råd att åstadkomma så dyrbara broar, och därför har man fått lof att låta sig nöja med hvad man kunnat; af länsstyrelsen har erhållits tillstånd att uppbära bropengar, och derigenom har en sådan mängd broar åstadkommits, utan att statsanslag hvarken begärts eller erhållits. Ar den bro, som är i fråga, af stor vikt, så lär den nog kunna komma till stånd, utan att staten träder emellan. Förefinnes ej intresse för företaget inom orten, så vet jag icke hvarför man skall tvinga dem. Jag kan således icke annat än hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Jag ber att, med afseende på den sena timmen, endast få i korthet tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition. De skäl, som den siste ärade talaren anförde, synas mig litet besynnerliga. Hvar och en känner, att i så beskaffade ekonomiska eller administrativa frågor, som den nu förevarande, det kan hända, att förhållandena efter några års förlopp ändra sig, så att man finner andra och mera talande motiv än de som några år förut förefunnits. Om t. ex. rörelsen i orten tilltager; om, i följd af en ny jernvägsanläggning, en kommunikationsled, som förut icke funnits, behöfver anläggas, så är det väl största skäl att bygga en sådan, oakadt anledning dertill förut icke varit för handen. Hvad nu den ifrågavarande brobyggnaden angår, så är det icke blott de båda oförmålda socknarne utan äfven angränsande delar af Elfsborgs län, emedan dessa begagna den ifrågavarande vägen, som af väg- och broanläggningen skulle draga fördel. Man bör således här taga i betraktande, att det icke blott är de kommuner, som släppa till de mesta medlen, som hafva nytta af anläggningen, utan äfven andra trafikanter; och just med afseende på den nytta trafiken i sin helhet skulle få röna af företagens utförande är det skäl att dertill bevilja det ifrågasatta understödet. Jag ber således att få förena mig med dem, som tillstyrkt bifall till den Kongl. propositionen.

Herr Santesson: Så väl Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Civildepartementet, som mine medrepresentanter från Halland samt äfven Grefve Sparre hafva så tydligt och klart ådagalagt nyttan och nödvändigheten af den brobyggnad, som här är i fråga, att

Om anslag till
en bro öfver
Åra-ån.
(Forts.)

jag anser mig i det afseendet icke behöfva tillägga något, synnerligast då det icke torde vara lämpligt att i denna sena timme hålla något längre tal. Jag tror för öfrigt, att hvar och en af denna Kammares ledamöter nogsammt inser behofvet och nödvändigheten för denna provins att få ifrågavarande kommunikationsled öppnad, och att derigenom dess samfärdsel med de nästgränsande provinserna underlättas.

Hvad åter beträffar det yttrande, som min ärade sidokamrät från Bohuslän i frågan haft, anser jag mig väl icke behöfva upptaga detsamma till bemötande, men vill dock säga, att han visade sig ega bra liten lokalkänedom om den trakt, han beskref. Jag har icke något vidare att tillägga, utan slutar med att varmt förorda bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition.

Herr Carl Ifvårsson: Jag har begärt ordet för ätt betygå min tacksamhet för det stora förtroende den ärade representanten från Upland, hvilken nyss hade ordet, behagade tillerkännå mig, och af hvilket jag funnit mig särdeles smickrad, och vill endast tillägga att jag skulle önska att vid något annat tillfälle kunna på öfvertygelsens väg motsvara detsamma. För öfrigt är jag för min del fullkomligt öfvertygad, att äfven den ärade talaren bygger sitt beslut på öfvertygelsen, men icke på förtroendet, oakadt hvad han i det afseendet nyss behagade yttra. Jag åtminstone brukar alltid följa min öfvertygelse, och eftergifver jag den, så sker det endast i det fall, att en man, som sitter på en högt uppsatt plats i samhället, säger att han för en småsak skull måste afgå från sin befattning, om ej hans åsigt blir gällande, men icke gör jag det för någon enskild representants skull.

Herr Carl Aron Jönsson: Endast några få ord! Herr Liss Olof Larsson har sagt, att det endast varit fyra personer, och dessa valde inom två kommuner af häradets tjugutre, som hos Kongl. Maj:t anhållit om anslag till den i fråga varande brobyggnaden. Jag svarar derpå, att det är alldeles klart, att endast de kommuner, hvilka intresserat sig för brons åstadkommande, kunnat hos Kongl. Maj:t begåra understöd för dess uppförande — desse personer må hafva blifvit utsedde af hvilka kommuner som helst inom häradena, ty den saken är alldeles likgiltig. Man kan väl för öfrigt icke begåra, att de andra häradsboarne, som måste erlägga afgift för brons begagnande, utan att vid andra tillfällen draga nytta af henne, skulle hafva begårt att för dess anläggning erhålla understöd af staten. Den anmärkningen är således lätt vederlagd.

Herr Liss Olof Larsson yttrade vidare, att häradsboarne kunde nöja sig med att bygga en träbro, ty så hade man gjort i Dalarne, der Herr Liss är hemma, och derigenom skulle bron blifva mycket billigare. Det må i anledning häraf tillåtas mig nämna, att i Halland måste man köpa både trä och jern, och att, då det förra materialet, relativt till det senare, är det dyraste, man i sjelfva

verket genom att bygga bron utaf jern skulle göra en icke obetydlig besparing.

Samme värde talare behagade finna det besynnerligt att Kongl. Maj:t endast begärt ett anslag af 25,000 kronor i stället för 32,500, som utgjorde hälften af den för bron ursprungligen afseddakostnaden, 65,000 kronor, hvilken Kammarkollegium först beräknat skulle för brons byggande erfordras. Men att bilda sig en öfvertygelse om orsaken härtill torde ej vara så svårt. Såsom jag i mitt förra anförande erinrade, hafva nemligen de för bron intresserade häradsboarne begärt en ny undersökning, huruvida bron icke kunde byggas för billigare pris än det först beräknade; i annat fall skulle hälften af den ursprungligen beräknade kostnaden af Kongl. Maj:t begäras. Resultatet blef, att, såsom det nya kostnadsförslaget utvisade, anläggningskostnaden, från att förut beräknats uppgå till 65,000 kronor, nedsattes till 50,000.

Slutligen yttrade Herr Liss Olof Larsson, att större delen af häradsboarne icke ville inom den bestämda tiden inlösa den gamla bron, men ej heller göra någonting för färjan. Men denna omständighet, hvilken Herr Liss Olof Larsson ansåg som ett stöd för sin åsigt, utgör tvärtom, enligt min tanke, ett talande skäl derför, att dessa häradsboar vilja hafva en ny bro; ty just derfore, att de icke ansågo det nyttigt att inlösa den nu befintliga bron eller att bygga en ny färja, nekade de att göra så väl det ena som det andra.

Herr Liss Olof Larsson förklarade allra sist, att han trodde, det Riksdagen skulle göra häradsboarne en tjänst, om han afslog anslaget; ty häradet skulle då befrias från skyldigheten att med halfva kostnaden bidraga till brons byggande. Sparsamheten är visserligen en dygd — och jag ogillar den för min del ingalunda, äfven då jag finner den hos den ärade representanten på dala-banken — men, "för litet och för mycket skämmer allt" säger ett gammalt ordspråk, och den satsen gäller äfven här. Ty huru tung blifver väl i sjelfva verket denna utgift för dem, som af densamma träffas. De i fråga varande två häradena innehålla tillsammans 7—800 mantal. Om nu dessa mantal på sig fördelade de 25,000 kronor, häradena för bron skulle betala, så blefve kostnaden för densamma för hvarje fjerdedels mantal endast omkring 8 å 9 kronor; och den skatten kan väl ej kallas betungande.

Jag skall icke säga mera för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, utan vill endast hafva till protokollet antecknad, att jag önskat bifall till densamma. Jag har i hvad på mig ankommer sökt pröfva frågan lika samvetsgrant som Stats-Utskottet, fastän från en annan synpunkt sedd.

Till de skäl jag för min mening anført må det slutligen tillätas mig att lägga ännu ett, och detta ej ett bland de minst betydande, nemligen den fara till lif och lem, för hvilken de resande, som begagna den nu varande färjan, ofta äro utsatta, i synnerhet då frost och is hindra henne att vara i gång. Jag vill icke, att enkan efter en vid prämostaden förlorad man eller föräldrarne till

*Om anslag till
en bro öfver
Åtra-ån.
(Forts.)*

*Om anslag till
en bro öfver
Åtra-ån.
(Forts.)*

ett der förloradt barn skola komma att klaga, att olyckan inträffat till följd af Riksdagens vägran att bevilja detta anslag; åtminstone vill jag för min del kunna fritaga mig från all delaktighet i ett sådant beslut och har derfore velat få min från Utskottets afvikande mening i protokollet antecknad.

På de grunder jag nu och förra gången jag hade ordet anfört, yrkar jag fortfarande afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Öfverläggningen var slutad.

Herr vice talmannen gaf, enligt de meningar, som derunder blifvit framställda, propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan, som jemväl å yrkandet att, med afslag å samma hemställan, Kongl. Maj:ts förslag i ämnet måtte bifallas och förklarade derefter sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare meningen. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf, med upptagande af bifall till Utskottets förslag såsom ja-proposition, nu uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af denna lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 10:de punkten af Utlåtandet N:o 16, röstar

Ja;

Den det ej vill röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts nådiga proposition i det ämne, hvarom förevarande punkt handlar.

Omröstningen försiggick och utföll med 42 ja mot 71 nej; hvadan Kammaren alltså beslutit enligt nej-propositionen.

*Om anslag för
hamnbyggnaden
vid Trelleborg.*

11:te punkten:

För fullbordande af hamnbyggnaden vid Trelleborg hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen att bevilja ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 150,000 kronor, att utgå med en femtedel årligen under 5 år, samt derå afräkningsvis för år 1876 å extra stat anvisa 30,000 kronor.

I anledning af hvad sålunda blifvit äskadt, hade, uti förevarande punkt, Utskottet föreslagit:

att Kongl. Maj:ts framställning måtte på det sätt bifallas, att till fullbordande af hamnanläggningen vid Trelleborg anvisas ett anslag utan återbetalningsskyldighet af ett hundra tusen kronor, att utbetalas med en femtedel eller 20,000 kronor under hvardera af åren 1876—1880, under vilkor att Trelleborgs stad förbinder sig att, utan vidare anspråk på bidrag af allmänna medel, inom

utgången af sistnämnda år hafva fullbordat arbetet enligt af Kongl. Majt faststæld plan och derefter ständigt underhålla hamnen i sådant skick, att den kan för trafiken begagnas.

*Om anslag för
hamnbyggnaden
vid Trelleborg.
(Forts.)*

Herr Jöns Rundbäck hade inom Utskottet reserverat sig mot detta förslag samt för sin del yrkat, att Riksdagen måtte bevilja Trelleborgs stad såsom bidrag till fullbordande af hamnbyggningen vid Trelleborg ett lån af 150,000 kronor att återbetalas på det sätt att, sedan medlen fått under tre år utan ränta innehafvas, af staden årligen erlägges en annuitet af sex procent, deraf ränta efter fyra procent beräknas å ogulden hufvudstol och återstoden utgör afbetalning å densamma, samt åtnjutes på de villkor i öfrigt, som i afseende å dylika lån finnas stadgade.

I denna fråga afgåfvos nu yttranden af:

Herr Jöns Rundbäck: Jag har mot Utskottets förslag i denna punkt reserverat mig; och anledningen dertill är den, att jag för min enskilda del icke kan ingå på att på här föreslaget sätt kasta ut anslag än till den ena och än till den andra kommunen. Jag vet visserligen, att det är förgåfvos att strida mot stora lokalintressen, i afseende å hvilka rättvisa sällan gör sig gällande, och jag vill derföre endast fästa uppmärksamheten på en enda lighthörande omständighet, nemligen den, att hamninkomsterna i Trelleborg på tio år stigit från 750 till 18,890 kronor, d. v. s. 26 gånger det belopp, hvartill de tio år tillbaka uppgingo, äfvensom att, hvilket betänkan det visar, tolagen på samma sätt stigit. Under sådana omständigheter och då Trelleborg således bör hafva en framtid, enär dess hamn gifver betydande intrader, anser jag att staden bör få emottaga det af Kongl. Majt fordrade beloppet i form af lån, hvilket, efter mitt förmenande, är det enda och rätta sättet att understödja ett så företagsamt samhälle som Trelleborg.

Jag kan visserligen icke förmoda, att min reservation vinner något understöd, men då jag både nu och annars anser för min skyldighet att söka afvärja beviljandet af anslag sådana som det nu i fråga varande, hvilka gifvas en eller annan kommun blott och bart derföre, att den har relationer, så vill jag för principens skull ändock yrka afslag å Utskottets förslag och bifall till min reservation.

Herr Per Nilsson i Espö: Herr Talman! Jag kan icke instämma med den föregående talaren, utan jag kommer att yrka bifall till Utskottets förslag. Det var ganska hårdt för Trelleborgs samhälle att icke få sig tilldeladt det belopp, hvar omdet hos Kongl. Majt gjort framställning; men det får väl finna sig med det anslag, som här är af Utskottet föreslaget. Den förste talaren yttrade, att han i denna fråga hade ett stort intresse att strida emot. Nej, det är icke stort. Tvärtom; det är det lilla Trelleborgs samhälle, som han nu har att bekämpa, och jag hoppas att han icke blir så "svår"

Om anslag för
hamnbyggnader vid
Trelleborg.
(Forts.)

mot det, att han derigenom åstadkommer ett afslag på detta rimliga förslag.

Om vi taga i betraktande den långa kuststräckan mellan Malmö och Ystad, på hvilken icke finnes någon enda hamn, så skola vi finna det nödvändigt icke allenast för Trelleborgs samhälle utan äfven för sjöfarten i allmänhet, att en hamn på denna långa kust anläggas, så mycket hellre som det visat sig, att hvarje år ganska många strandningar egt rum utanför denna kust i öppna hafvet, då fartygen icke haft någon hamnplats att löpa in uti. Jag vill emellertid, då jag vet, att mitt ord icke väger mycket hvarken hit eller dit, icke vara mångordig. Jag vill endast, med kännedom derom, att denna Kammare med sundt och klart omdöme beslutar angående de anslag, som så väl för små enskilda samhällen som för det stora allmännas nytta böra anvisas, yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Peter Olsson: Jag skall blott säga några få ord. Det kunde visserligen vara ganska många skäl, som tala för att den princip, som de sista riksdagarne gjort sig gällande i fråga om understöd af statsmedel för enskilda hamnbyggnadsföretag, på det sätt ändrades, att lån i stället för anslag beviljades. Men då man inom Utskottet funnit, att dylika understöd under senare år utgått i form af anslag, såsom till städerna Ystad och Cimbrishamn äfvensom till Gotland, så har Utskottet ansett det icke vara skäl att nu göra ändring i denna princip. För min del skulle jag visserligen vara mera böjd för att till understödjande af dylika företag bevilja lån af statsmedel, emedan sådant, enligt min åsigt, vore mer öfverensstämmande med statens väl förstådda intresse; men jag finner dock icke lämpligt att nu framställa något yrkande i detta syfte.

På grund af de skäl, som finnas framställda i den Kongl. propositionen, tillåter jag mig alltså att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Åke Andersson: Hade icke tiden varit så långt framskriden, skulle jag hafva yttrat mig något längre i denna fråga än hvad jag nu anser vara lämpligt. Jag vill derföre på de skäl, som af Herrar Per Nilsson i Espö och Peter Olsson blifvit anförda, inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag. Med anledning af Herr Jöns Rundbäcks yttrande, att Trelleborg vore ett rikt samhälle, tror jag mig kunna försäkra, att detta visserligen icke är fallet. Snarare torde ett motsatt förhållande ega rum, då staden redan underkastat sig så stora uppoffringar för dess utveckling och förkofran.

Jag skulle beklaga detta lilla samhälle, om icke Riksdagen lenade sitt bifall till hvad Utskottet hemställt. Villkoren äro visserligen hårda, men det kan väl blifva någon råd för dem att ännu förskaffa sig ett lån.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad och propositioner gifvits i öfverensstämmelse med de yrkanden som förekommit, blef Utskottets hemställan af Kammararen bifallen:

I 12:te punkten

hade Utskottet hemställt:

att, med bifall till derom af Kongl. Maj:t framställt förslag, Riksdagen, till understödjande af sådana myrutdikningar och vattenaftappningar, som företrädesvis afse att minska frostländigheten, måtte för år 1876 bevilja ett anslag utan återbetalningsskyldighet af åttatiotusen kronor.

Herr Hjelm yttrade: Då jag begärde ordet för denna punkt, hoppades jag att få yttra mig derom under loppet af gårdagen; men då så icke kunnat ske, ber jag nu att under en liten stund få taga Herrarnes tid i anspråk. Jag märker med ledsnad den otålighet, som här otvetydigt gifver sig tillkänna öfver mitt uppträdande på denna sena midnattstimme, men jag kan dock ej undgå att yttra mig, ehuru kort, ty jag ärnar icke tala här vare sig för enskilda intressen eller för mitt kommittentskap, utan för Sveriges national-ekonomiska förkofran, och jag tror mig veta, att jag befinner mig på detta rum för att efter förmåga uppfylla min pligt som representant.

Med ledsnad har jag på enskild väg erfarit, hurusom det ännu finnes mången som tror, att de anslag, hvika utgå till myrutdikningar och vattenaftappningar, icke skulle medföra någon särdeles stor nytta. För min del har jag haft rikliga tillfällen att övertyga mig om motsatsen. Det är icke längesedan jag såg ett af en statsagronom upprättadt kostnadsförslag till myrutdikning af 300 tunnland frostländig åkerjord, som derigenom skulle göras frostfri, äfvensom af cirka 3,000 tunnland god men vattendränkt odlingsmark i samma trakt, som skulle blifva tillgänglig för odling. För att få denna åkerjord frostfri och dessa 3,000 tunnland torrlagda behöfdes cirka 17,000 kronor, och hvartill staten understödde med 5,000 kronor. Om man tager i beräkning den stora fördel, som vinnes derigenom, så tror jag verkligen att statsverket i mer än ett hänseende återfår dessa penningar.

Nu förekommer det mig, enligt Utskottets motivering, som om det skulle föresväfvat Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen, att det ifrågavarande anslaget icke skulle hafva medfört så synnerligen stora förmåner, enär, enligt samma utlåtande, styrelsen yttrat, att planerna för de ifrågasatta utdikningarne, «ehuru upprättade blott för omkring 6 till 8 år sedan, numera, åtminstone hvad kostnadsberäkningarne vidkommer, måste omarbetas för att gillas.» Ja, en sådan omarbetning skulle visserligen kanhända vara nyttig, men jag har mig särskildt bekant, att denna åsigt icke alltid blifvit konsekvent tillämpad, ty af allmänna tidningarne har jag erfarit, att Kongl. Maj:t detta år lemnat anslag till sådana utdikningsföretag, hvartill planerna varit upprättade för 6 å 7 år sedan.

Att anslaget för år 1875 i dem blifvit helt och hållet disponerat, kommer sig ingalunda af brist på ansökningar. Och jag känner speciellt att från den ort jag tillhör sådana inkommit, hvilka

Om anslag
till frostlän-
dighetens för-
minskande.
(Forts.)

Om anslag
till frostlän-
dighetens för-
minskande.
(Forts.)

äro, hvad utdikningsplanen vidkommer, upprättade år 1873 och som äro af beskaffenhet att de enligt praxis förtjena understöd för utförande, men hvilka ansökningar icke ännu åtminstone hugnats med nådigt afseende.

Under sådana förhållanden, då genom detta relativt lilla anslag så mycket kan uträttas för landets odling, och derigenom tillfälle till lifnäring beredas kommande generationer med mera, så beklagar jag verkligen, att Utskottet icke funnit sig kunnabiträda motionärens framställning; och då jag vet att det nu icke är värdt att göra något annat yrkande, så får det väl vara för denna gången. Jag hoppas dock att i kommande tid ett större anslag skall beviljas till ett så fosterländskt och gagnande företag som detta.

Medan jag har ordet, kan jag icke uraktlåta att framhålla det önskvärda deri, att herrar agronomer, som hafva sig uppdraget att uppgöra dessa utdikningsplaner, gifva sig något bättre tid samt gå något mera fullständigt och grundligt till väga än hittills, ty det är t. ex. ledsamt att se, att stora odalåkerfält, som lida af frost, och ligga inom det område hvilket är föremål för afdikningsplanen icke på den upprättade kartan äro bemärkta såsom åker utan som skogs- eller betesmark, hvilket är vilseledande för dem, som skola bedöma om arbetet förtjenar understöd af statsmedel, enligt der fästade vilkor, eller icke för utförandet.

Herr C. A. Larsson: Jag vill fästa Herr Hjelm's uppmärksamhet derpå, att vid denna frågas behandling inom statsrevisionen det var hardt nära, att en del af ifrågavarande anslag, för så vidt detsamma utgått till Norrland, skulle återfordras, emedan afdikningsplanerna der icke blifvit följda och icke en gång ordentlig redovisning för medlen afgifvits till Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen.

Det kunde derföre så mycket mindre komma i fråga att höja summan utöfver hvad den nu är, utan Herr Hjelm kan vara Utskottet tacksam för hvad det gjort och låta dermed blifva.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

13:de—15:de punkterna.

Blefvo likaledes bifallna.

Slutligen godkändes den vid utlåtandet fogade *tabell*, med erinran om den ändring deri, som blefve en följd af Kammarens från Utskottets förslag i 10:de punkten afvikande beslut.

§ 8.

Föredrogs och godkändes Riksdagens Kanslis förslag: till Riksdagens underdåniga skrifvelse angående val af Justitieombudsman och hans suppleant; samt

till Riksdagens förordnanden:

N:o 3, för Advokat-fiskalen m. m. N. A. Fröman att vara Riksdagens Justitie-ombudsman, och

N:o 4, för Advokat-fiskalen m. m. Ture Arvid Billbergh att vara Riksdagens Justitie-ombudsmans suppleant.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutions-Utskottets utlåtanden:

N:o 3, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förändrad lydelse af 80 § Regeringsformen; och

N:o 4, angående väckt motion om ändring i 9 och 12 §§ Riksdagsordningen;

Stats-Utskottets memorial N:o 21, med förslag till voteringspropositioner och sammanjemkning i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens sjetta hufvudtitel; samt

Banko-Utskottets memorial N:o 6, med förslag angående användningen af bankovinsten för år 1874; och

Samma Utskotts utlåtande N:o 7, med anledning af Herr Friherre Ericsons motion om återställande till Grosshandlaren A. F. Ericssons sterbhusdelegare af en till Riksbanken aflemnad skuldförbindelse.

Dessa ärenden, som nu blefvo för första gången bordlagda, skulle uppföras främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde komme att upprättas.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades.

Herr *J. Fahlén* under 14 dagar från och med den 10 instundande Mars; samt

Herr *Anders Andersson* i Smedbyn likaledes under 14 dagar, från den 17 i sagde månad.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 1 på natten.

In fidem
H. Husberg.